

UNIVERSITAT
POLITÈCNICA
DE VALÈNCIA

Escola Tècnica Superior
d'Enginyeria Agronòmica i del Medi Natural

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agronòmica i
del Medi Natural

Cooperatives vitivinícoles a la Comunitat Valenciana: un
anàlisi comparatiu

Treball Fi de Màster

Màster Universitari en Enologia

AUTOR/A: Cebrian i Ortega, Arnau

Tutor/a: Roig Tierno, Honorat

Cotutor/a: Calafat Marzal, Maria Consuelo

CURS ACADÈMIC: 2022/2023

UNIVERSITAT
POLITÈCNICA
DE VALÈNCIA

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA

**ESCOLA TÈCNICA SUPERIOR D'ENGINYERIA AGRONÒMICA I DEL
MEDI NATURAL**

COOPERATIVES VITIVINÍCOLES A LA COMUNITAT VALENCIANA: UN ANÀLISI COMPARATIU

Treball de Fi de Màster en Enologia

Curs 2022/2023

Autor: Arnau Cebrián I Ortega

Tutor : Dr. D. Norat Roig

Co-tutora: Dra. Dña. Consuelo Calafat

RESUM.

Les cooperatives vitivinícoles en la Comunitat Valenciana són entitats amb una ampla base social. Des de la seua introducció, s'han caracteritzat per ser importants generadores d'activitat capaces de contribuir en el desenvolupament sostenible de les zones rurals, tant des de la perspectiva econòmica com social. No obstant, les noves tendències en el consum de vi han obligat al sector a plantejar-se canvis en els seus models de negocis.

Al llarg de la seua existència, han tingut lloc esdeveniments històrics que han repercutit en modificacions legals que han afectat l'estructura i funcionament de les cooperatives valencianes, des de la revolució liberal de l'any 1868 fins la integració en la Unió Europea. Respecte a aquesta última, destaquen tant les ajudes rebudes com les dificultats que poden sobrevindre en raó de les negociacions amb els mercats exteriors i de la nova PAC.

Aquest treball compta amb un doble objectiu. Per una part, es pretén realitzar un diagnòstic de la situació vitivinícola actual a la Comunitat Valenciana. D'altra banda, suggerir una sèrie de recomanacions, a partir dels resultats observats, de cara a millorar la competitivitat de les cooperatives vitivinícoles valencianes.

Paraules clau: Cooperatives vitivinícoles, Comunitat Valenciana, tendències, consum de vi, PAC

RESUMEN.

Las cooperativas vitivinícolas en la Comunidad Valenciana son entidades con una amplia base social. Desde su introducción, se han caracterizado para ser importantes generadoras de actividad capaces de contribuir en el desarrollo sostenible de las zonas rurales, tanto desde la perspectiva económica como social. No obstante, las nuevas tendencias en el consumo de vino han obligado al sector a plantearse cambios en sus modelos de negocios.

A lo largo de su existencia, han tenido lugar acontecimientos históricos que han repercutido en modificaciones legales que han afectado la estructura y funcionamiento de las cooperativas valencianas, desde la revolución liberal del año 1868 hasta la integración en la Unión Europea. Respecto a esta última, destacan tanto las ayudas recibidas como las dificultades que pueden sobrevenir debido a las negociaciones con los mercados exteriores y de la nueva PAC.

Este trabajo cuenta con un doble objetivo. Por una parte, se pretende realizar un diagnóstico de la situación vitivinícola actual en la Comunidad Valenciana. Por otro lado, sugerir una serie de recomendaciones, a partir de los resultados observados, de cara a mejorar la competitividad de las cooperativas vitivinícolas valencianas.

Palabras clave: Cooperativas vitivinícolas, Comunidad Valenciana, tendencias, consumo de vino, PAC

ABSTRACT.

Wine cooperatives in the Valencian Community are entities with a broad social base. Since their introduction, they have been characterized as important generators of activity capable of contributing to the sustainable development of rural areas, both from an economic and social perspective. However, new trends in wine consumption have forced the sector to consider changes in its business models.

Throughout its existence, historical events have taken place that have had an impact on legal changes that have affected the structure and functioning of Valencian cooperatives, from the liberal revolution of 1868 to integration into the European Union. Regarding the latter, they highlight both the aid received and the difficulties that may occur due to the negotiations with the foreign markets and the new CAP.

This work has a double objective. On the one hand, the aim is to make a diagnosis of the current winegrowing situation in the Valencian Community. On the other hand, to suggest a series of recommendations, based on the results observed, in order to improve the competitiveness of the valencian wine cooperatives.

Keywords: Wine cooperatives, Valencian Community, trends, wine consumption, CAP

Índex

1.	Introducció	5
2.	Diagnòstic del sector vitivinícola	7
2.1	Tendències en la producció i el consum de vi	7
2.2	Impacte de la producció espanyola en el mercat internacional	10
2.3	Impacte de les polítiques agràries en el potencial productiu del sector vitivinícola en la Comunitat Valenciana	12
2.3.1	Evolució de la superfície plantada en la Comunitat Valenciana	13
2.3.2	Evolució del potencial de producció vitícola en la Comunitat Valenciana	15
2.4	Importància de la vinya en la Comunitat Valenciana: un anàlisi comparatiu	16
2.4.1	Desenvolupament de la viticultura valenciana	16
2.4.2	Situació vitícola actual	17
2.4.3	Impacte de la producció de les Denominacions d'Origen valencianes en el mercat internacional	20
3.	Metodologia	25
4.	Anàlisi dels resultats	26
4.1	Anàlisi DAFO	27
4.2	Anàlisi CAME	29
5.	Conclusions	30
6.	Bibliografia	31
7.	Annexes	33

LLISTAT DE GRÀFIQUES I TAULES

GRÀFIQUES

Gràfica 1. Producció i Consum de vi (Europa vs Resta del Món)	8
Gràfica 2. Producció i Consum de vi (Espanya vs Europa)	9
Gràfica 3. Evolució del consum per càpita de vi en Espanya	9
Gràfica 4. Consum per càpita vs Despesa per càpita (en la llar)	10
Gràfica 5. Vi exportat vs vi produït en Espanya	11
Gràfica 6. Evolució de la superfície de vinya plantada en la Comunitat Valenciana	14
Gràfica 7. Evolució del potencial de producció vitícola en la Comunitat Valenciana	15
Gràfica 8. Comercialització exterior i interior total (709.002 hL).....	20
Gràfica 9. Comercialització exterior per tipo d'envàs (441.553 hL).....	21
Gràfica 10. Comercialització exterior per països de la Unió Europea (185.488 hL).....	23
Gràfica 11. Comercialització exterior amb països tercers (256.065 hL).....	24
Gràfica 12. Evolució del nombre de cooperatives vitivinícoles de primer grau a la Comunitat Valenciana	27

TAULES

Taula 1. Superfície de vinya total i superfície i producció de vinya dedicada a raïm de transformació.....	17
Taula 2. Pes econòmic de la viticultura i comercialització de vi a escala autonòmica	18
Taula 3. Superfície de vinya i produccions per províncies	19
Taula 4. Comercialització interior i exterior	20
Taula 5. Comercialització exterior per tipo d'envàs.....	21
Taula 6. Comercialització exterior per països de la Unió Europea (hL).....	22
Taula 7. Comercialització exterior amb països tercers (hL)	23
Taula 8. Valor econòmic estimat del mercat interior i exterior (€).....	24
Taula 9. Estructura i Facturació de les Cooperatives Vitivinícoles a la Comunitat Valenciana ...	26
Taula 10. Superfície de vinya per comarques	33
Taula 11. Característiques analítiques requerides dels vins de DOP Alacant.	35
Taula 12. Característiques analítiques requerides del vins de la DOP Utiel-Requena	36
Taula 13. Característiques analítiques requerides dels vins de DOP València.....	38

QUADRE

Quadre 1. DAFOGRAMA DEL COOPERATIVISME VITIVINÍCOLA EN LA COMUNITAT VALENCIANA	28
Quadre 2. ANÀLISIS CAME DEL COOPERATIVISME VITIVINÍCOLA EN LA COMUNITAT VALENCIANA.....	29

1. Introducció

La cultura vitivinícola de les zones productores de la Comunitat Valenciana (Alacant, Castelló i València) és molt rica i antiga. Aquesta cultura està arrelada a l'origen del seu poble i ha anat evolucionant amb ell fins als nostres dies.

Així mateix, el cultiu de la vinya té una llarga tradició històrica en aquestes terres. Les primeres evidències arqueològiques de pràctiques enològiques daten del segle VII abans de Crist i tenen al poblat ibèric de Benimaquia (Dènia), una de les més antigues manifestacions de tota la Península Ibèrica.

Des de l'inici de la seua producció, els vins valencians foren objecte del comerç d'exportació. Els primers en ser embarcats en les platges del golf de València amb destí a Roma i als límits germànics del seu Imperi van ser els vins de *Saguntum* (Sagunt) i *Dianium* (Dènia).

En la baixa edat mitjana, el vins de Sagunt (el Morvedre o Murviedro medieval) i el d'Alacant, començaren a ser cotitzats en el mercat europeu. Especialment el ranci *Alicante*, que figurava entre el més exquisits i cars de les tavernes angleses i flamenques des de finals del segle XV. Un tercer vi valencià, el *Benicarló* o *Carló*, va guanyar rellevància a finals del segle XVII, exportant-se massivament a Londres. També a Burdeos, on servia per donar color i força als vins més dèbils del Medoc.

Molt més tard, en la segona meitat del segle XIX, la vinya valenciana es va convertir en el principal proveïdor del mercat francès, la producció del qual havia disminuït considerablement per culpa de la fil·loxera. Les principals característiques del vi demandat eren el color i el grau alcohòlic. Aquesta situació va orientar la viticultura i l'enologia valenciana cap a vins negres comuns, deixant de costat els seus tradicionals i acreditats vins rancis i dolços.

Finalment, a partir de finals del segle XX, la vitivinicultura valenciana va iniciar un nou canvi. Abandonant la idea de treure al mercat vins "de segona fila" per enfortir vins més "nobles", s'ha estat apostant per la qualitat de les varietats autòctones (boval, monastrell, merseguera, girò, entre d'altres), complementades amb altres de foranes (cabernet sauvignon, syrah, chardonnay...) i per unes pràctiques enològiques més depurades. Aquest canvi de paradigma ha permès una bona acollida del vins embotellats valencians en l'actual mercat europeu (Piqueras, 2000).

Quant a l'origen del cooperativisme, aquest sorgeix al voltant del moviment sindical produït a l'Anglaterra de principis del segle XX. Diferents fenòmens industrials i demogràfics van conduir a la deprecació del valor de la ma d'obra. Aquesta situació va despertar la necessitat de noves formes d'organització de la classe obrera i, més concretament, per les associacions de consum. El 1844 es va organitzar la primera societat cooperativa de consum, en aquest mateix país. Al mateix temps es formularen els *Principis Cooperatius* on es reflectiren els valors que han inspirat el Cooperativisme fins l'actualitat (Basanta, 2012).

La primera cooperativa amb activitat vitivinícola espanyola es va constituir a l'any 1888 en la localitat tarragonina de Barberà. No obstant, en aquells anys ja existien les societats "El Gremio de viticultores" en Utiel (1861), "La Requenense" i "La Saguntina". Malgrat que eren associacions de grans agricultors, no son considerades com precedents cooperativistes degut a que no van arribar a vinificar conjuntament.

Les primeres cooperatives vinícoles a la Comunitat Valenciana van nàixer, baix el nom de “Sindicats Agraris”, arran de la promulgació de la “Ley de Sindicatos Agrarios” en gener de l’any 1906, que va servir de marc jurídic per al desenvolupament d’aquestes. D’aquesta època, que podem incloure dins del període de recuperació de la fil·loxera, són les cooperatives de Xest, Pedralba i Torís (1918), Sax (1927), Utiel (1927), Monòver (1929), El Pinós (1929), Requena (1935) i la Pobla de Duc (1935).

La finalitat d’aquestes unions era vinificar en comú, activitat que van començar a realitzar en bodegues llogades o cedides pels socis amb més recursos econòmics, fins la construcció de les seues pròpies. D’aquesta manera, per exemple, la cooperativa de Requena no va comptar amb instal·lacions pròpies fins 1940 i la d’Utiel fins 1949.

La llei de 1.906 concedia avantatges fiscals a l’activitat agrària comú, per la qual cosa es van constituir sindicats en totes les àrees d’activitat i comarques valencianes. Al mateix temps, potenciava l’establiment de Caixes Rurals amb la fi de concedir préstecs a menor interès que els usurers de l’època.

Als anys 40 es van crear les cooperatives de Lliria, Castalla, Camporrobles i Sinarques. No obstant això, no va ser fins a la dècada dels 50 quan es va constatar un major auge del moviment cooperativista vitivinícola, principalment en les comarques d’Utiel-Requena, Vall d’Albaida i Maestrat.

A partir de l’any 1960 es va produir un fort descens en l’aparició de noves cooperatives, amb l’única excepció de la comarca d’Utiel-Requena, on, en el període comprés entre els anys 1961 i 1965, es van donar d’alta un total de 10 cooperatives. En els anys posteriors, el naixement de noves cooperatives va suposar un fenomen aïllat, com són els casos de L’Alguenya, Montserrat o Vilamarxant (1977). En canvi, sí van sorgir fenòmens cooperativistes en llocs on aquest va nàixer dividit, destacant per la seua importància Villar del Arzobispo (1971) i Venta del Moro (1975).

És a mitjan anys 70, després del canvi polític, quan es donen les condicions polítiques adequades per elaborar una legislació més concorde amb les necessitats cooperatives. En aquest sentit, l’organització autonòmica i el traspàs de competències en matèria legislativa són els punts que marquen la promoció del cooperativisme valencià des de finals del segle XX fins l’actualitat (Institut de Cooperativisme Agrari Valencià i Llei Autonòmica de Cooperatives Valenciana) (Oltra, 1992).

Quant al desenvolupament del cooperativisme valencià, cal destacar la tasca realitzada per Pascual Carrión, particularment en el sector vitivinícola. Va ser propulsor, creador i gestor d’un gran nombre de cooperatives vitivinícoles, al mateix temps que prestava gran dedicació als problemes tècnics del procés d’elaboració del vi des del seu càrrec com Director de l’Estació de Viticultura i Enologia de Requena (Pan-montojo, 2007).

Els agricultors van trobar en les cooperatives agràries una solució a gran part dels seus problemes de caràcter econòmic, tècnic i social. Problemes que en la majoria de les ocasions es mantenen en l’actualitat. El associacionisme ofereix majors garanties per a l’obtenció de crèdits, al mateix temps que pot pal·liar la situació de descapitalització que viuen els agricultors. Des del punt de vista tècnic, les cooperatives poden aconseguir una posició més competitiva amb la indústria i el comerç mitjançant procediments tècnics adequats per al desenvolupament de l’activitat agrària, impossibles d’aconseguir per a l’agricultor de forma

individual. Per últim, les necessitats dels seus associats constitueixen una preocupació fonamental per a les cooperatives (Marí & Juliá, 2001).

En les subsegüents pàgines s'intentarà analitzar la situació vitivinícola actual de la Comunitat Valenciana per tal de realitzar un diagnòstic de les principals problemàtiques a les que s'enfronten les seues cooperatives, aixina com proposar una sèrie de recomanacions que ajuden a fer front els reptes actuals del sector.

2. Diagnòstic del sector vitivinícola

2.1 Tendències en la producció i el consum de vi

La producció mundial de vi ha patit un estancament des de l'any 1995, malgrat alguns pics de producció aïllats. Al 2004 es va aconseguir un volum de producció màxim, pròxim a 300 milions d'hectolitres, al contrari que al 2017, quan es va registrar un volum de producció mínim, d'uns 250 milions d'hectolitres (Gràfica 1).

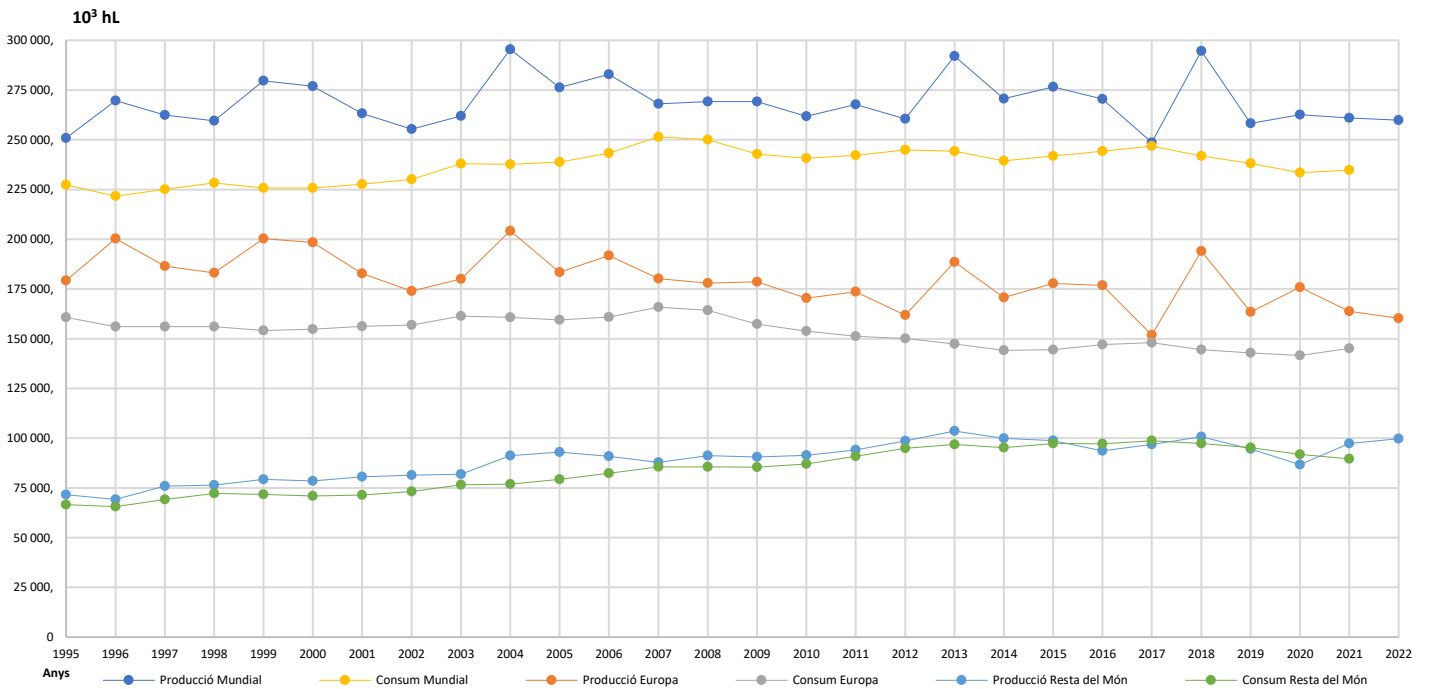
Pel que fa al consum mundial de vi, sí podem observar una certa tendència de creixement sobre tot a partir de l'any 2003. Aquest creixement es va traduir en uns màxims en el volum de consum de vi als anys 2007, 2008 i 2017, amb unes xifres al voltant dels 250 milions d'hectolitres. No obstant això, a partir d'aquest últim any, la quantitat de vi consumit a nivell mundial va començar a descendir.

També es interessant parlar de la diferència anual existent entre ambdós valors, la tendència de la qual es decreixent. Com a curiositat, l'any 2017, la producció de vi va ser la més baixa des del 1995. Al mateix temps que va representar un màxim en el volum de consum, tenint com a resultat la menor diferència entre la producció i el consum mundial de vi amb un valor de 1.875 milions d'hectolitres.

Com es conegut, la major part de la producció mundial està concentrada en els països europeus de la conca mediterrània. La producció de vi a Europa ha representat, des de l'any 1995, una mitjana d'un 67% de la producció mundial. Fora d'aquesta zona, poden incloure's dins del grup de grans productors, països com Estats Units, Argentina, Xile, Austràlia i Sudàfrica (Banc de dades OIV, 2022).

En el període analitzat, el volum de producció europeu ha mostrat una clara tendència decreixent, així com una disminució en el seu impacte en la producció mundial (d'un 71% a l'any 1995 a un 62% a l'any 2022). No obstant això, Europa segueix sent la principal regió vitivinícola quant a producció, seguida encara de lluny per la resta del món. El mateix podríem dir sobre el consum, que pareix seguir el mateix model d'evolució tot i que d'una manera més estable en el temps.

Gràfica 1. Producció i Consum de vi (Europa vs Resta del Món)

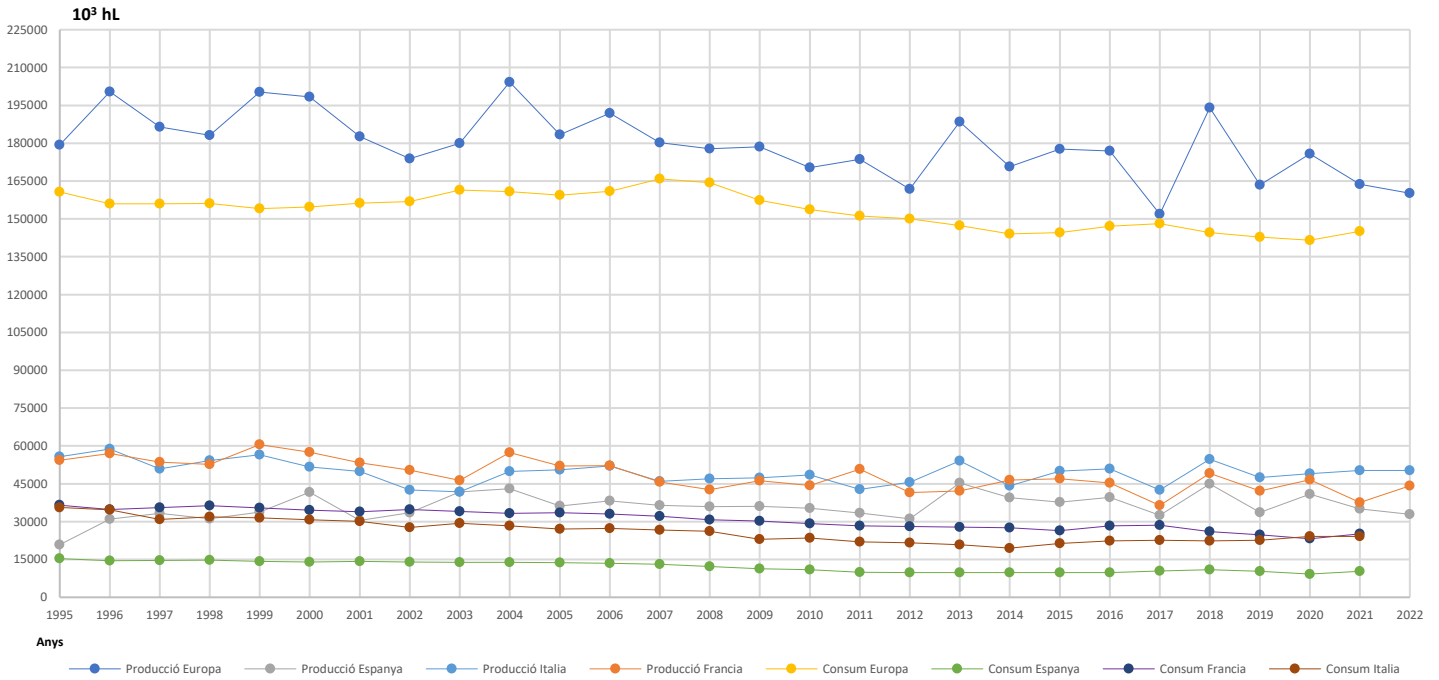
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Organització Internacional de la Vinya i el Vi (OIV).

En el context nacional, Espanya és actualment el tercer major productor d'Europa (i del món), per darrere d'Itàlia i França, respectivament. Quant al consum, encara es troba més baix a la classificació, superat també per Regne Unit i Alemanya. A nivell internacional, EE.UU es posiciona com el país amb un major volum de consum de vi.

L'evolució en el volum de producció de vi en Europa es pot veure reflectida en les xifres d'Espanya, França i Itàlia. A la gràfica número 2 podem observar com els pics de producció màxims i mínims coincideixen en certa mesura amb els dels tres països anteriorment mencionats. Aquest fet es degut a que el volum de producció conjunt d'Espanya, França i Itàlia representa un 74% (mitjana aproximada dels valors obtinguts dins del període estudiat) del total europeu.

Pel que fa al volum de consum, la relació entre l'evolució europea i l'espanyola, francesa i italiana, conjuntament, es menys significativa. Açò es degut a la menor participació en percentatge d'aquests tres països (al voltant d'un 45%) i al caràcter més estable d'aquesta variable.

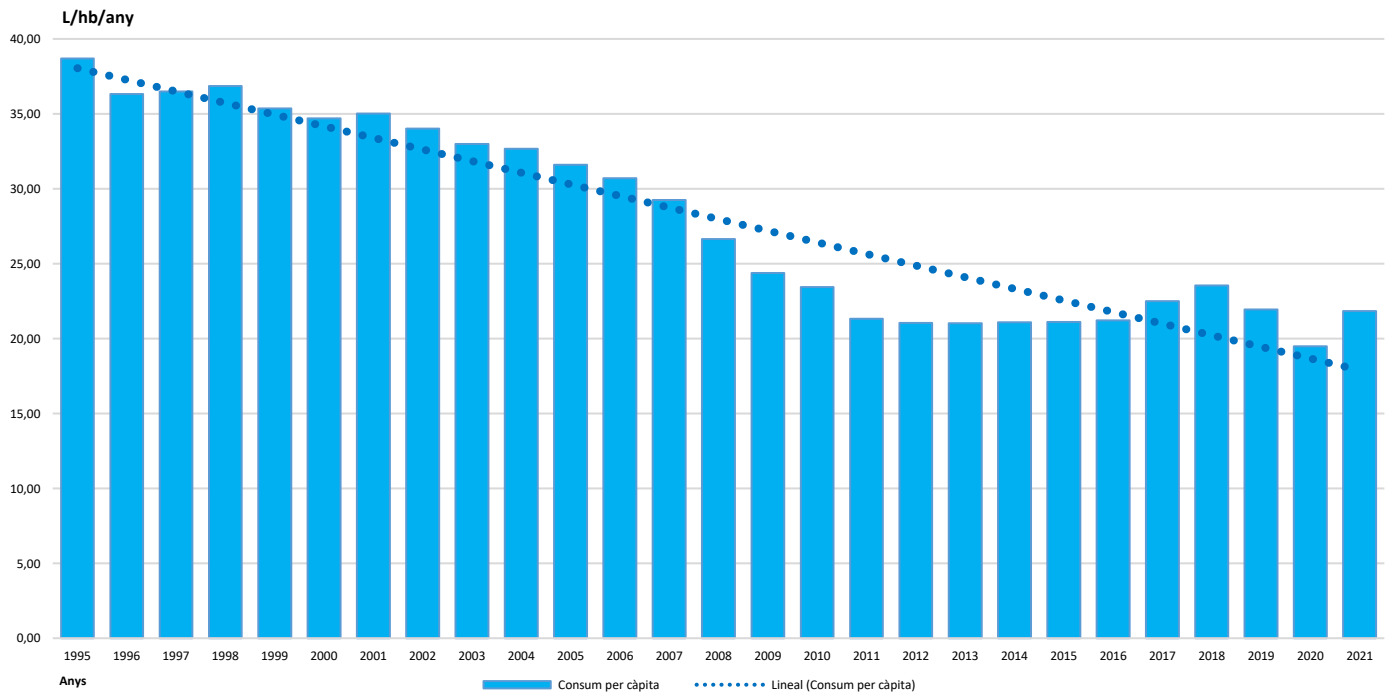
Gràfica 2. Producció i Consum de vi (Espanya vs Europa)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Organització Internacional de la Vinya i el Vi (OIV)

De la mateixa manera que el volum de consum total, el consum per càpita de vi en Espanya mostra una evolució negativa. Aquesta tendència s'estabilitza a partir de l'any 2011 i inclòs sembla començar a revertir-se cap a l'any 2017, com es mostra a la gràfica número 3.

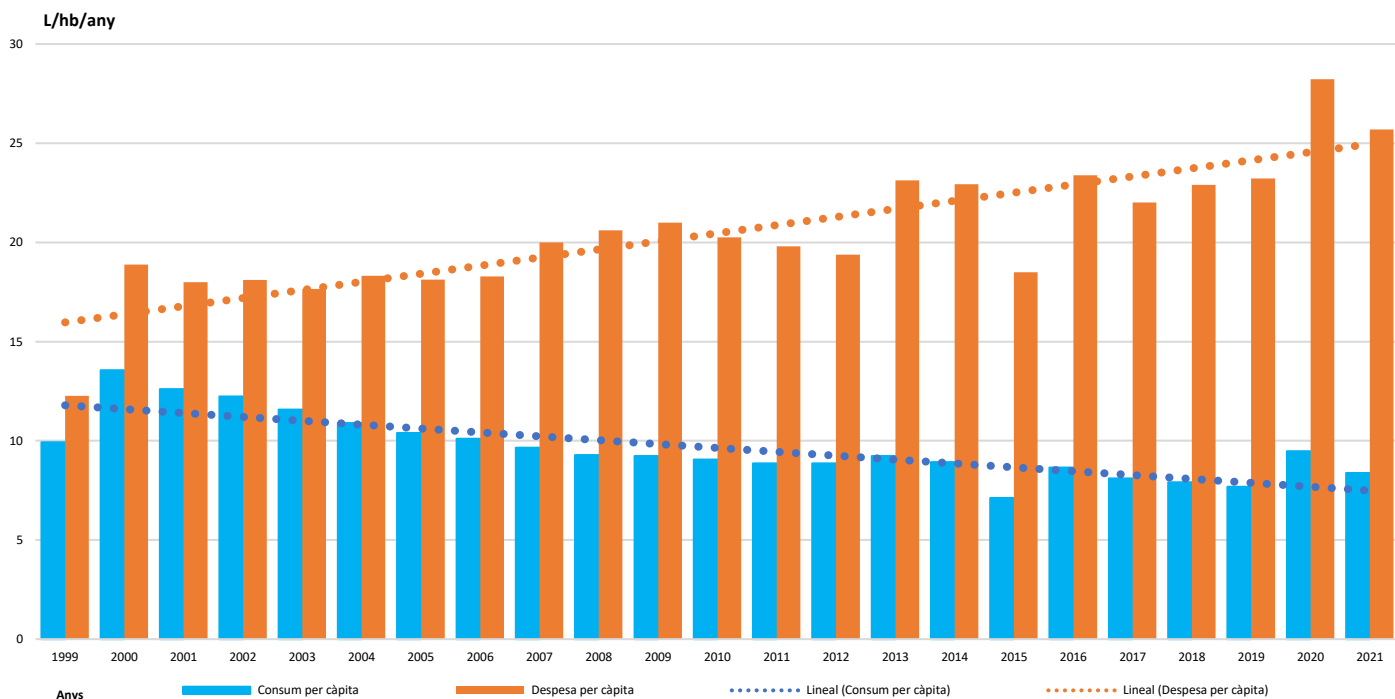
Gràfica 3. Evolució del consum per càpita de vi en Espanya

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Organització Internacional de la Vinya i el Vi (OIV) i l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

No obstant això, la disminució en el consum de vi per part dels ciutadans espanyols està relacionada amb l'augment dels diners que gasten en adquirir aquest producte. A la gràfica número 4 es veu reflectit l'increment de la despesa per càpita en les llars espanyoles al llarg del període estudiat.

Gràfica 4. Consum per càpita vs Despesa per càpita (en la llar)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Ministeri de d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

La informació que mostren aquestes xifres és el canvi en les tendències de consum de vi a Espanya. Els espanyols han deixat de costat el consum elevat dels tradicionals vins econòmics a granel, inclinant-se per un consum més escàs de vins selectes i de major preu.

En cas d'acceptar aquesta conclusió, tant els cellers tradicionals com les cooperatives vitivinícoles haurien d'adaptar-se a un nou model de negoci. Aquest model tindria com objectiu augmentar la qualitat dels seus productes a costa de reduir el seu volum de producció. Principi que valdria tant per a les tècniques utilitzades al celler com per a les emprades en el cultiu de la vinya.

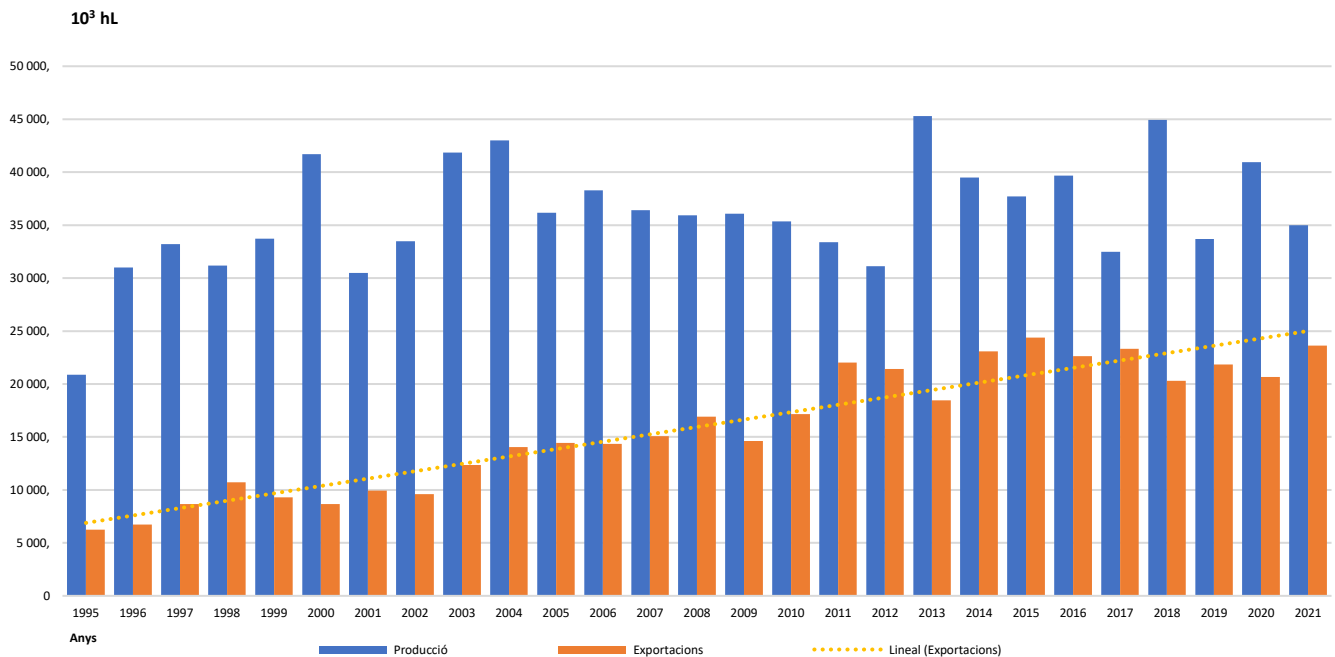
Una ràpida lectura d'aquestes dades mostren l'actual importància d'establir-se no només en el mercat nacional, sinó també en l'internacional.

Punt clau: Davant el generalitzat descens en el consum de vi, sumat a l'augment del valor dels vins que es consumeixen, els productors tradicionals han d'adaptar-se a les exigències del mercat.

2.2 Impacte de la producció espanyola en el mercat internacional

Un punt important a tractar és el destí del vi produït a Espanya. Podem observar com el volum d'exportacions té una clara tendència a l'alça. L'any 1995, les exportacions del vi produït a Espanya van representar només el 30%. L'any 2021, aquestes representaven el 68%, més del doble. Un altra dada important és, que a partir de l'any 2010, el volum d'exportacions ha representat al menys el 50% del total produït, excepte l'any 2013 i 2018 (Gràfica 5).

Gràfica 5. Vi exportat vs vi produït en Espanya

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Organització Internacional de la Vinya i el Vi (OIV).

Les exportacions espanyoles de vi van tancar 2022 amb un volum de 2.089,5 milions de litres (una caiguda del 9,2%, respecte al 2021) i un valor de 2.980,2 milions d'euros (un increment del 3,1%, respecte al 2021).

Aquestes xifres es poden dividir en dos grans grups; vins envasats i a granel. El preu mitjà d'ambdós va augmentar al 2022, fent possible que les exportacions hagen crescut en termes de valor, al mateix temps que el seu volum s'ha vist reduït.

D'una banda, els vins envasats van augmentar la seua facturació un 1,4% respecte a l'any 2021, fins els 2.452,4 milions d'euros, i van reduir un 7% el volum exportat, fins els 941,1 milions de litres. El preu mitjà va créixer un 9%, arribant als 2,61 €/litre.

D'altra banda, els vins a granel van augmentar la seua facturació un 11,8%, fins els 527,8 milions d'euros, i van reduir un 11% el volum exportat, fins els 1.148,4 milions de litres. El preu mitjà va créixer un 26%, arribant als 46 ct./litre.

L'any 2022, el valor obtingut per la venda de vins envasats va representar el 82,3% del total facturat per les exportacions espanyoles de vi. Mentre que els vins a granel, varen representar el 55% del volum total exportat.

Per mercats, en el cas dels vins envasats, els Estats Units s'han convertit en el principal destí en valor, culminant l'any 2022 amb 258,1 milions d'euros facturats (un 11% més respecte de l'any 2021). Quant a volum exportat, Alemanya s'ha posicionat en primer lloc, arribant als 83,4 milions de litres. No obstant això, aquesta xifra suposa una caiguda del 12% del volum exportat respecte del 2021. Les exportacions a Alemanya, Regne Unit, Canadà i Xina van disminuir un 35% en valor i un 46% en volum, conjuntament. Com a nota positiva, destaca l'augment registrat en les exportacions a Mèxic, un creixement d'un 41% en valor i d'un 33% en volum.

En el cas del vi a granel, el major impacte en el descens del volum exportat el van tindre Itàlia, Alemanya, Portugal i França. Entre els quatre van adquirir 111,4 milions de litres menys que en 2021. Al mateix temps, França i Alemanya, van ser els que més van augmentar la seua despesa en vi a granel espanyol. Espanya va rebre a 2022, per part de França, 30 milions d'euros més per la venda del seu vi a granel, i 19,5 milions d'euros més per part d'Alemanya. També cal destacar la bona trajectòria que estan seguint les exportacions de vi a granel cap al Marroc (amb un augment de 9,2 milions de litres) i al Regne Unit (7,5 milions de litres més que l'any anterior) (Observatorio Español del Mercado del Vino [OEMV], 2022).

Punt clau: En general, la direcció que segueixen les exportacions espanyoles de vi és positiva. Disminuint el volum de vi exportat, important per no saturar el mercat, i augmentant el seu valor a canvi.

2.3 Impacte de les polítiques agràries en el potencial productiu del sector vitivinícola en la Comunitat Valenciana

El 17 de desembre de l'any 2013, segons el Reglament (UE) nº 1308/2013, es va establir un nou sistema per a la gestió de les plantacions de la vinya de raïm de vinificació per a tot el territori pertanyent a la Unió Europea, basat en un règim d'autoritzacions per a plantacions de vinya de raïm de vinificació. Aquest sistema de gestió es va dur a terme amb la finalitat d'assegurar un creixement ordenat de les plantacions de vinya durant el període comprés entre els anys 2016 i 2030, ambdós inclosos.

El nou règim d'autoritzacions per a les plantacions de vinya va substituir l'anterior sistema de drets de plantació de vinya a partir de l'1 de gener de l'any 2016, amb una duració fins al 31 de desembre de l'any 2045.

Aquest sistema consisteix en la llibertat per a plantar vinya de raïm destinada a la vinificació amb fins comercials només per aquells que tenen una autorització de plantació, aconseguida per una de les següents vies:

- Obtinguda a partir del contingent de noves plantacions pel qual es pot optar anualment (autoritzacions de nova plantació)
- A partir d'una vinya arrancada (autorització per replantació de vinya)
- A partir d'un dret de plantació que el titular té en el registre vitícola corresponent i converteix en autorització (autorització per conversió de drets de plantació de vinya)

Les autoritzacions de plantació, a diferència del sistema anterior de drets, ja no són transferibles.

Tota la informació exposada en aquest punt i en els subsegüents està extreta dels informes sobre l'aplicació del règim d'autoritzacions de noves plantacions de vinya i potencial de producció vitícola en Espanya, des dels anys 2016 al 2022, publicats pel Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació (MAPA).

Els enllaços d'aquests informes es mostren seguidament:

- (2016)
https://www.mapa.gob.es/es/agricultura/temas/regulacion-de-los-mercados/informedesistautorizaciones2016ypotviticolaenespanaa31dejuliodede2016_tc_m30-428138.pdf

- (2017)
https://www.mapa.gob.es/es/agricultura/temas/regulacion-de-los-mercados/informedeautorizacionesyapotencial_2017_tcm30-451275.pdf
- (2018)
https://www.mapa.gob.es/es/agricultura/temas/regulacion-de-los-mercados/informepotencialyautorizaciones2018_tcm30-510636.pdf
- (2019)
https://www.mapa.gob.es/es/agricultura/temas/regulacion-de-los-mercados/informepotencial2019def_tcm30-561229.pdf
- (2020)
https://www.mapa.gob.es/es/agricultura/temas/regulacion-de-los-mercados/informepotencialviticola2021_tcm30-561191.pdf
- (2021)
https://www.mapa.gob.es/es/agricultura/temas/regulacion-de-los-mercados/informepotencialviticola2022_corregido_tcm30-614752.pdf
- (2022)
https://www.mapa.gob.es/es/agricultura/temas/regulacion-de-los-mercados/informepotencialviticola2022_corregido2_28-04-2023_tcm30-650727.pdf

2.3.1 Evolució de la superfície plantada en la Comunitat Valenciana

Com s'ha esmentat anteriorment, els individus interessats en plantar vinya actualment només ho podran fer amb una prèvia autorització de nova plantació, per replantació de vinya o per conversió de drets de plantació de vinya.

A continuació s'exposen alguns trets generals sobre els tres tipus d'autoritzacions:

a) Autoritzacions de nova plantació

Aquestes autoritzacions es posen a disposició cada any per una superfície equivalent a l'1% de la superfície plantada del país, podent per part dels Estats membres fixar un límit inferior de forma degudament justificada.

Les noves autoritzacions de plantacions poden limitar-se per evitar creixements que puguin causar desequilibris en zones geogràfiques d'una Denominació d'Origen Protegida (DOP) amb risc de devaluació del prestigi. Aquestes limitacions les poden proposar els Consells Reguladors de les DOPs, be al Ministeri (en cas de les DOPs supraautonòmiques) o be a les comunitats autònomes en les que estiguen localitzades les DOPs.

Les DOPs que s'acullen a aquestes limitacions són les de Rioja (0,1 ha), Cava (0,1 ha), ambdues pluricomunitaries, Ribera del Duero (100 ha), Rueda (1 ha), Chacolí de Getaria (15 ha) i Chacolí de Bizkaia (2 ha), aquestes últimes només afecten a una sola comunitat autònoma.

El procediment per obtindre autoritzacions de nova plantació consisteix en una presentació de sol·licituds, des del 15 de gener fins l'últim dia de febrer de cada any, en la comunitat autònoma on es va a realitzar la plantació.

b) Autoritzacions per replantació de vinya

Amb el nou règim d'autoritzacions, a partir de l'1 de gener de l'any 2016 va començar a ser necessari tindre una autorització per replantació per plantar vinya prèviament arrancada.

Abans de realitzar l'arrancament de la vinya, s'ha de sol·licitar l'arrancada en la comunitat autònoma pertinent per a que es puga concedir una resolució d'arrancament. Una volta obtinguda la resolució es pot sol·licitar la autorització de replantació amb un termini de dos campanyes. El beneficiari d'aquesta autorització disposa de 3 anys per realitzar la plantació, la qual haurà de ser comunicada en la comunitat autònoma on es vaja a realitzar.

Es podran restringir les replantacions de vinya si la superfície a replantar es vol destinar a la producció de vins en una DOP on s'ha aplicat una limitació de concessions a les noves plantacions. Com es el cas de les DOPs Rioja, Cava, Rueda, Chacolí de Getaria i Chacolí de Bizkaia. Aquestes limitacions atenen al risc de la devaluació significativa de les DOPs.

c) Autoritzacions per conversió de drets de replantació de vinya

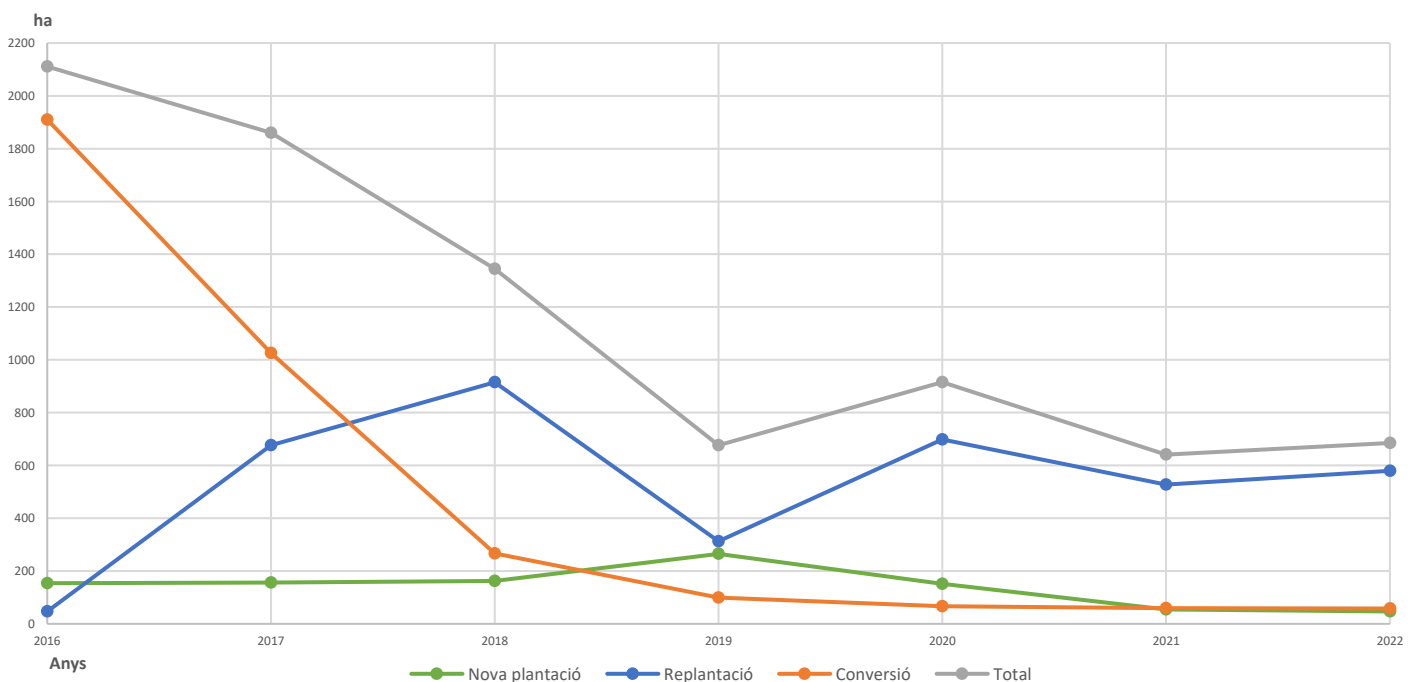
El nou règim d'autoritzacions estableix un període transitori en el qual es poden convertir els antics drets de replantació en autoritzacions administratives. Amb aquestes autoritzacions es va començar a permetre la plantació de vinya a partir de l'1 de gener de l'any 2016.

Els titulars d'un dret de replantació, inscrit en el Registre Vitícola fins el 31 de desembre de l'any 2015, van poder sol·licitar una autorització de conversió del mateix des del 15 de gener de l'any 2015 fins al 31 de desembre de l'any 2022. Les autoritzacions per conversió tenen vigència fins al 31 de desembre de l'any 2025.

Al igual que passa amb les autoritzacions per replantació, es podran restringir les plantacions de vinya realitzades amb autoritzacions per conversió si la superfície a plantar es vol destinar a la producció de vins en una DOP on s'ha aplicat una limitació de concessions a les noves plantacions. Com es el cas de les DOPs Rioja, Cava, Rueda, Chacolí de Getaria i Chacolí de Bizkaia.

A la gràfica 6 que es mostra més avant, es pot observar l'evolució de la superfície de vinya plantada a la Comunitat Valenciana, des de la posada en vigor del nou sistema de gestió de les plantacions, per cada una de les possibles formes en que aquestes es poden realitzar.

Gràfica 6. Evolució de la superfície de vinya plantada en la Comunitat Valenciana

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents dels informes del sistema d'autoritzacions (2016-2022). Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

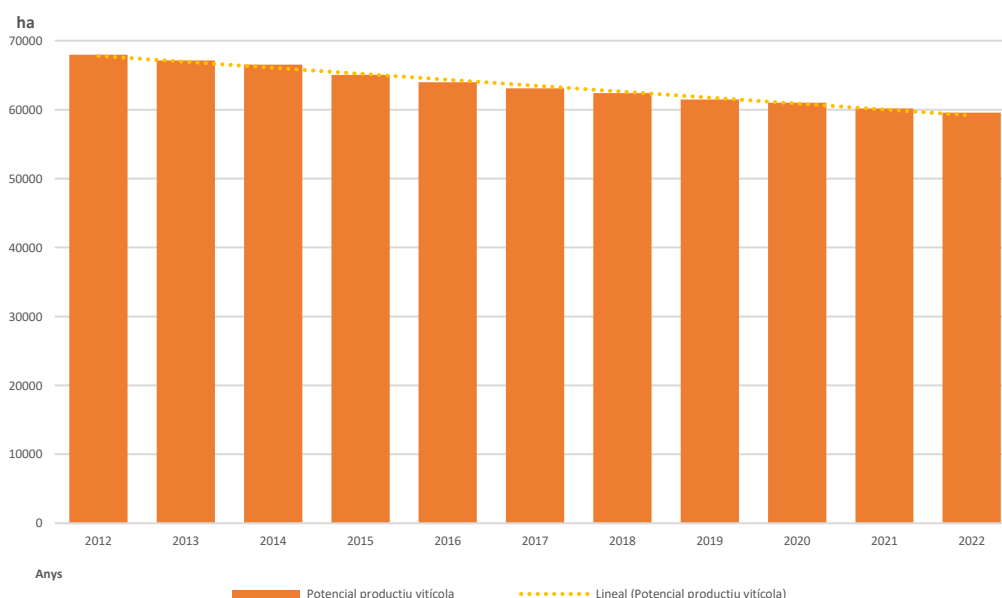
2.3.2 Evolució del potencial de producció vitícola en la Comunitat Valenciana

Abans de la instauració del nou règim d'autoritzacions, el potencial de producció vitícola es componia de dos sumands, d'una banda, la superfície plantada de vinya i, d'altra banda, els drets de plantació de vinya. Aquests últims es componien pels drets que eren propietat dels titulars i els que entraven a formar part de les reserves regionals.

Amb l'actual sistema d'autoritzacions, el potencial de producció vitícola està compost per més categoritzacions de la superfície vitícola. La superfície plantada de vinya, els drets que estan en mans dels titulars i encara no s'han transformat en autoritzacions, i per últim, els tres tipus d'autoritzacions existents; les provinents de l'arrancada de superfície vitícola, les provinents per reconversions de drets de plantació i les autoritzacions de nova plantació que s'atorguen cada any.

L'evolució del potencial de producció vitícola en la Comunitat Valenciana es mostra en el següent gràfic.

Gràfica 7. Evolució del potencial de producció vitícola en la Comunitat Valenciana

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents dels informes del potencial de producció vitícola (2012-2022). Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Punt clau: Malgrat les hectàrees de vinya que es planten cada any el potencial vitícola segueix disminuint, això vol dir que una significativa quantitat de vinya que s'arranca no es torna a plantar. El sistema de gestió de les plantacions de vinya intenta controlar la producció de raïm i vi per tal de que el seu preu no perda valor. No obstant, una millor solució podria ser promoure, no l'arrancament dels cultius, si no un descens dels rendiments, en benefici de la qualitat de la matèria primera, a través d'incentius.

2.4 Importància de la vinya en la Comunitat Valenciana: un anàlisi comparatiu

2.4.1 Desenvolupament de la viticultura valenciana

L'expansió de la superfície de vinya en el territori valencià ha estat lligada al comerç dels seus productes. Els elements determinants dels principals períodes d'expansió van ser la demanda exterior d'aiguardents en el segle XVIII, la de panses i vi al segle XIX i la de raïm de taula a partir de l'any 1950 (Piqueras, 1981).

Durant el segle XIX es poden distingir alguns moments claus en la història de la viticultura i el comerç del vi valencià, entre els quals cal citar (Oltra, 1992):

- La publicació del Real Decret del 20 de gener de 1834, secundada pels articles 131 i 154 de la Constitució de 1812. Aquesta llei va concedir als viticultors i cellerers llibertat per realitzar la verema i vendre els seus productes conforme a la seua voluntat. Fins al moment, aquestes activitats estaven reglamentades pels ajuntaments. Aquest canvi va causar una baixada de preus i un creixement del cultiu de la vinya.
- La crisi vitícola originada pel fong conegut com Oïdium (detectat l'any 1845), que va colpejar especialment aquells països marcats per climes humits. Els efectes a les vinyes del territori valencià van tindre un impacte menor. Com a conseqüència, es va produir un increment en la demanda de vi, una pujada de preus i un augment de les exportacions cap a França i Itàlia. Una vegada ambdós països van recuperar la normalitat, es va produir una greu crisi en el sector, degut al excessiu creixement de la producció vitícola valenciana. Aquesta crisi comença l'any 1864 i va durar fins l'any 1877, gràcies a una nova destrucció de la vinya francesa causada per la fil·loxera.
- La ja mencionada crisi vitícola causada per la fil·loxera. Va crear una enorme demanda de vi per part de França, ja que les seues vinyes havien quedat destruïdes. Tota la demanda es va satisfer amb vins valencians, degut a que la vinya catalana també es va veure afectada per aquesta crisi i la vinya valenciana romaní pel moment intacta.

Cal mencionar que, l'inici de la crisi francesa va suposar també l'inici d'una política de colonització vitícola d'Algèria. Aquesta política va donar els seus primers fruits l'any 1900, fent que França deixara de dependre del vi espanyol. Al mateix temps, eixe any, la fil·loxera va atacar per primera volta el territori valencià en la població de Dolores.

- L'arribada de la fil·loxera a la vinya valenciana. La seua aparició va ser tardana, i té lloc quan la vinya francesa ja ha sigut replantada i existeix una extensa vinya a l'Algèria. La seua propagació per la península va ser lenta, el qual no va suposar greus pèrdues. No obstant això, la pèrdua de nombroses hectàrees de vinya va estar lligada a altres causes, com són, el augment dels preus del blat, la protecció oficial de l'oli d'oliva i la sostinguda demanda exterior de cítrics. Aquesta situació va provocar que la inversió en la reconstitució de la vinya fora descoratjadora. L'any 1922 s'havia perdut el 40,5% de la superfície vitícola existent l'any 1902 en el conjunt de les tres províncies, sent Castelló la més afectada.

Als anys 20 es va produir una ràpida recuperació de la vinya d'Alacant i València fonamentalment, però només en aquelles zones on no hi havia possibilitat d'introduir

cultius més rendibles. L'any 1928, a la província de València tornava a existir el mateix nombre d'hectàrees de vinya que abans de l'atac de la fil·loxera, encara que amb una distribució diferent. Malgrat això, es evident la disminució de l'espai vitícola en les diferents comarques valencianes des de l'aparició de la fil·loxera, a excepció de la comarca d'Utiel-Requena.

2.4.2 Situació vitícola actual

La superfície total de vinya de la Comunitat Valenciana a l'any 2021 era de 63.570 Ha, de les quals, 57.436 es dedicaven al cultiu de raïm de transformació (90,3 %).

La Comunitat Valenciana és la quarta comunitat de l'estat espanyol que més superfície dedica a aquest cultiu (6,8% del total nacional), com es pot observar a la taula 1. Quant a producció, el territori valencià ocupa el cinquè lloc, sobrepassat en aquest àmbit per Catalunya, gràcies al seu elevat rendiment.

Taula 1. Superfície de vinya total i superfície i producció de vinya dedicada a raïm de transformació

Comunitats Autònomes	Superfície (Ha)	Vinya de raïm de transformació (Ha)	Producció de raïm de transformació (tm)	Rendiment (kg/Ha)
GALÍCIA	24.194	24.194	125.020	5.167
P. DE ASTÚRIES	112	112	168	1.500
CANTÀBRIA	121	121	456	3.769
PAÍS VASC	14.612	14.612	85.350	5.841
NAVARRA	18.352	17.902	106.149	5.929
LA RIOJA	47.466	47.459	299.472	6.310
ARAGÓ	35.840	35.630	138.505	3.887
CATALUNYA	56.235	56.141	397.638	7.083
BALEARS	2.315	2.265	9.843	4.346
CASTELLA I LLEÓ	81.964	81.893	333.612	4.074
MADRID	8.048	8.002	9.138	1.142
CASTELLA-LA MANXA	435.328	434.977	3.382.457	7.776
C. VALENCIANA	63.570	57.436	315.824	5.499
R. DE MÚRCIA	28.843	21.260	86.147	4.052
EXTREMADURA	79.469	79.206	332.811	4.202
ANDALUCIA	28.229	25.122	142.656	5.679
CANARIES	6.191	6.101	13.283	2.177
ESPANYA	930.889	912.433	5.778.529	6.333

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Pla Estadístic Nacional (PEN). Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

En terminis de rellevància econòmica, a la taula 2 es mostra el pes econòmic de la viticultura i la comercialització de vi per cada comunitat autònoma, tenint en compte el Valor Agregat Brut (VAB) d'ambdues activitats.

En relació amb la viticultura, l'any 2020, aquesta activitat va generar al voltant de 1.100 milions d'euros de VAB directe a nivell nacional. Dels quals, un 48,1% corresponen a Castella-La Manxa, sent la regió amb més superfície de vinya i la que lidera la producció de raïm en Espanya. Per darrere, amb molta diferència, es troba Extremadura amb un 7,3%. La Comunitat Valenciana estaria al tercer lloc amb un 6,8%.

Per la seua part, l'activitat de comercialització de vi en Espanya aporta un VAB directe superior als 8.650 milions d'euros. En aquest cas, aquelles comunitats autònomes de major grandària poblacional i que, per tant, puguen exercir una major demanda / consum de vi, són les que presenten un pes més elevat. D'aquesta manera, Catalunya es posiciona en primer lloc amb un 18,6% del total nacional. La segueixen Madrid, amb un 17%, Andalusia, amb un 14,4%, i la Comunitat Valenciana, amb un 10,3%. Les quatre comunitats autònomes suposen més de la meitat del VAB directe generat per la comercialització de vi a escala nacional.

Taula 2. Pes econòmic de la viticultura i comercialització de vi a escala autonòmica

Comunitats Autònomes	VAB viticultura	VAB comercialització
GALÍCIA	3,1	5
P. DE ASTÚRIES	0	2,1
CANTÀBRIA	0	1,2
PAÍS VASC	3,9	5,3
NAVARRA	1,9	1,3
LA RIOJA	5,1	0,6
ARAGÓ	4,8	2,6
CATALUNYA	5,6	18,6
BALEARS	1,4	4,9
CASTELLA I LLEÓ	6	4,3
MADRID	0,1	17
CASTELLA-LA MANXA	48,1	2,9
C. VALENCIANA	6,8	10,3
R. DE MÚRCIA	0,5	2,4
EXTREMADURA	7,3	1,3
ANDALUCIA	3,2	14,4
CANARIES	2,2	5,6

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents de la OIVE.

Profunditzant a la Comunitat Valenciana, de les 57.436 hectàrees dedicades al cultiu de vinya per a vinificació, la província de València és a la que li pertany més superfície amb 46.443 Ha (80,8%), seguida d'Alacant amb 10.246 Ha (17,8%) i, per últim, Castelló amb 747 Ha (1,3%), tal com es mostra en la taula 3.

Taula 3. Superfície de vinya i produccions per províncies

	Alacant	Castelló	València	C. Valenciana
Sueprfície de vinya				
Superfície (Ha)	15.667	791	47.112	63.570
Segons classe de raïm				
Vinificació	10.246	747	46.443	57.436
Taula	5.264	44	149	5.457
Panses	151	-	520	671
Vivers de vinya	6	-	-	-
Producció de raïm				
Producció (t)	128.805	1.548	285.556	415.909
Segons classe de raïm				
Vinificació	29.018	1.438	285.368	315.824
Taula	99.748	110	188	100.046
Panses	39	-	-	39
Productes obtinguts de la transformació del raïm				
Vins (hl)	205.400	1.961	1.842.169	2.049.530
Blancs	42.369	395	498.861	541.625
Negres	163.031	1.566	1.168.829	1.333.426
Rosats	-	-	174.479	174.479
Mostos (hl)	9.327	-	495.948	505.275

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents de l'Informe del sector Agrari Valencià. Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica.

Seguint amb la taula 3, sobre el total de la superfície de cultiu de vinya, les províncies de València i Castelló són les que més hectàrees dediquen al cultiu de raïm per a vinificació, un 98,6 i un 94,4 %, respectivament. Per la seua part, la província d'Alacant encara manté una significativa quantitat de terreny dedicat al cultiu de raïm de taula i raïm de transformació en pansa, degut a la gran importància d'aquets cultius durant el segle XIX i el primer terç del segle XX, amb la Marina Alta (Dènia, Xàbia, Xaló, Benissa, Gata de Gorgos...) com epicentre d'aquesta activitat (Costa, 1999).

Quant a producció, podem observar que en les províncies de València i Castelló, la utilització majoritària de la seua superfície de vinya per al cultiu de raïm de vinificació té com a resultat una producció quasi exclusiva d'aquesta classe de raïm. Tant és així que, de les 520 hectàrees de vinya dedicada al cultiu de raïm de transformació en pansa ubicades a València, no s'observa que s'haja obtingut cap quantitat de pansa com a producte en si mateix. Aquest fet podria ser degut a que aquesta pansa s'empra per a la producció vins dolços, o bé que els cultius han deixat d'entrar en producció.

A Alacant, les 5.264 hectàrees de vinya dedicat al cultiu de raïm de taula es tradueixen en una producció de 99.748 tones d'aquest cultiu, mentre que les 10.246 hectàrees de vinya dedicades al cultiu de raïm de vinificació (pràcticament el doble que el dedicat al cultiu de raïm de taula) es tradueix en una producció de 29.018 tones (pràcticament una tercera part de la producció de raïm de taula). La discordança entre superfície i producció podria estar explicada pel fet de que la vinya de raïm de vinificació sol ser un cultiu de secà, al contrari que la vinya de

raïm de taula que en sol ser de regadiu, és a dir, que l'efecte del reg possibilita una major producció. En aquest cas, sí que trobem una producció de pansa com a producte *per se*.

Quant a la tipologia de vi produït a la Comunitat Valenciana, podem observar com el vi negre és el més elaborat en les tres províncies representant el 65,1% del total. La producció de vi blanc i most és també important a les províncies de València i Alacant.

Per obtindre més informació, a la taula 10 situada als annexes es mostra la distribució comarcal de les hectàrees de vinya en la Comunitat Valenciana.

2.4.3 Impacte de la producció de les Denominacions d'Origen valencianes en el mercat internacional

La Comunitat Valenciana compta amb tres Denominacions d'Origen, la zona de producció conjunta de les quals abasta al voltant de 65.500 Ha, segons el consell regulador de cada una d'elles. Dintre d'aquestes, unes 56.500 Ha (més del 85%) estan inscrites en els seus respectius consells reguladors. Es a dir, la major part de la producció, i per tant, de les exportacions, es realitzen sota l'empara d'aquestes organitzacions. Per això mateix, en aquest punt es mostrarà informació sobre les tendències en el comerç del vi de la Comunitat Valenciana des de la perspectiva de les Denominacions d'Origen ubicades en el seu territori, durant l'any 2021. A l'annexe s'aporta més informació sobre les DOPs valencianes.

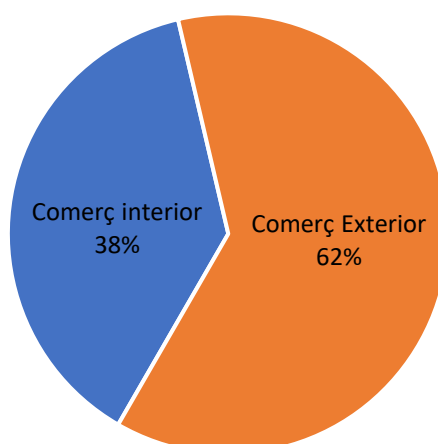
Un primer punt de partida és el destí del vi produït. En la taula 4 podem observar com són, les DOP Utiel-Requena i València, les que més vi exporten al mercat exterior, arribant a un 69 i 64% de la seua producció, respectivament. La DOP Alacant es queda lluny, no arribant al 40%. Per volum, la DOP València és la que més vi ven, tant al mercat nacional com a l'internacional. La gràfica 8 mostra una predominança en la comercialització exterior de la producció conjunta de les tres DOPs. Un 62% de la seua producció va anar destinada a exportacions.

Taula 4. Comercialització interior i exterior

DOPs	Comerç interior		Comerç exterior		Comerç total (hL)
	hL	% s/total	hL	% s/total	
Alacant	51.272	61	33.104	39	84.376
Utiel-Requena	64.428	31	143.065	69	207.493
València	151.749	36	265.384	64	417.133
Total	267.449	38	441.553	62	709.002

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Ministeri de d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Gràfica 8. Comercialització exterior i interior total (709.002 hL)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Ministeri de d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

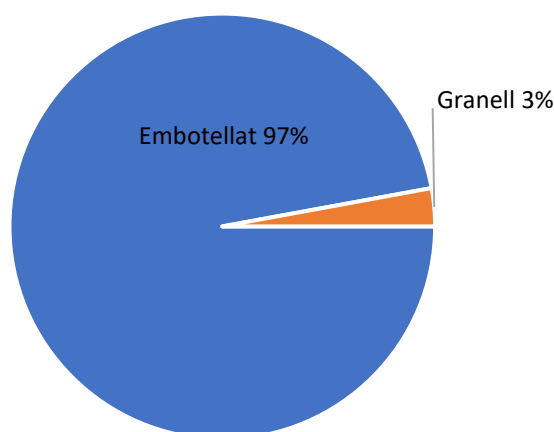
En la taula 5 es mostra com pràcticament la totalitat de les exportacions són de vi embotellat. Únicament les DOPs Utiel-Requena i València van exportar vi a granell, però aquestes vendes només van suposar el 2 i 4%, respectivament, del total exportat. A la gràfica 9 podem observar la gran diferència que existeix entre les exportacions conjuntes de vins embotellats i a granell, produïts per les tres DOPs. Cal destacar que, l'any 2021, d'entre totes les DOPs del territori espanyol, la DOP València es va col·locar en primer lloc com a màxim exportador de vi a granell. Els 9.942 hL de vi a granell dedicats al mercat exterior van suposar un 35,6% del total exportat per les altres DOPs.

Taula 5. Comercialització exterior per tipus d'envàs

DOPs	Embotellat		Granell		TOTAL (hL)
	hL	% s/total	hL	% s/total	
Alacant	33.104	100	0	0	33.104
Utiel-Requena	140.283	98	2.782	2	143.065
València	255.442	96	9.942	4	265.384
TOTAL	428.829	97	12.724	3	441.553

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Ministeri de d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Gràfica 9. Comercialització exterior per tipus d'envàs (441.553 hL)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Ministeri de d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

En la taula 6 es mostren les xifres del volum de vi exportat (en hectolitres) per cada DOP als diferents països de la Unió Europea, així com el volum exportat de les tres DOPs conjuntament. Així mateix, a la taula 7, podem observar la mateixa informació però amb les exportacions a països tercers.

S'observa que, com ja es mostrava a la taula 4, la DOP València lidera el volum d'exportacions de vi, seguit de les DOPs Utiel-Requena i Alacant, respectivament, tant en la UE com en la resta del món.

En referència a les exportacions dins de la UE, els principals països receptors del vi valencià són, com es pot veure en la gràfica 10, Alemanya, Països Baixos i França. Quant a les exportacions a països tercers, el conjunt de països europeus que no pertanyen a la UE, liderats per Rússia i Regne Unit, són els que més vi valencià importen, superant, per poc, a la importació conjunta per part dels països d'Amèrica, Àsia i Oceania. Dins d'aquests continents,

els principals destins del vi produït a les DOPs del territori valencià són, com podem veure a la gràfica 11, Canadà i els Estats Units, per part del continent americà, Xina i Japó, dins del continent asiàtic, i finalment, Austràlia, per part d'Oceania.

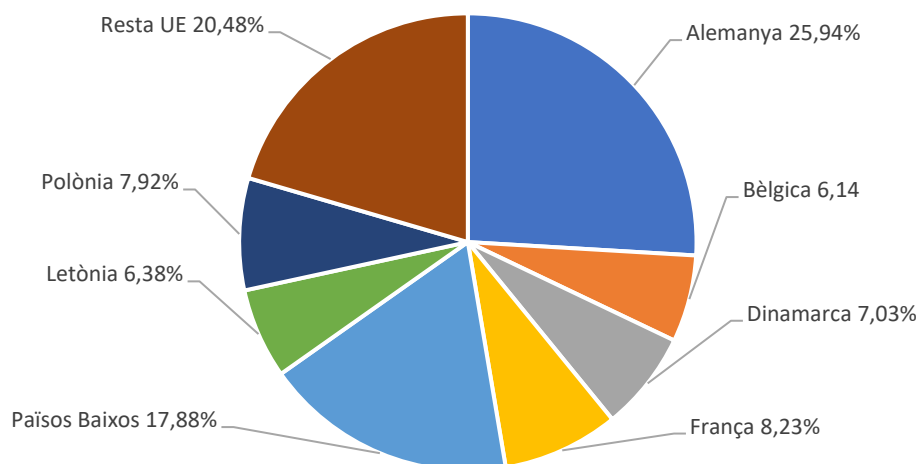
Taula 6. Comercialització exterior per països de la Unió Europea (hL)

Països	DOPs			TOTAL
	Alacant	Utiel-Requena	València	
Alemanya	6.893	9.751	31.466	48.110
Àustria	13	2.454	1.078	3.545
Bèlgica	1.671	986	8.740	11.397
Bulgària	12	6	13	31
Xipre	0	1	1	2
Croàcia	0	0	27	27
Dinamarca	207	598	12.236	13.041
Eslovàquia	0	9	12	21
Eslovènia	9	158	37	204
Estònia	32	243	6.213	6.488
Finlàndia	369	706	6.252	7.327
França	2.127	7.792	5.352	15.271
Grècia	0	0	133	133
Països Baixos	1.437	18.481	13.244	33.162
Hongria	13	67	87	167
República d'Irlanda	97	3.329	1.031	4.457
Itàlia	756	7	118	881
Letònia	117	1.421	10.297	11.835
Lituània	413	872	2.327	3.612
Luxemburg	113	1	150	264
Malta	11	23	823	857
Polònia	2.509	4.312	7.868	14.689
Portugal	0	0	126	126
República Txèquia	249	333	882	1.464
Romania	0	11	618	629
Suècia	663	1.159	5.926	7.748
TOTAL	17.711	52.720	115.057	185.488

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Ministeri de d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Gràfica 10. Comercialització exterior per països de la Unió Europea (185.488 hL)

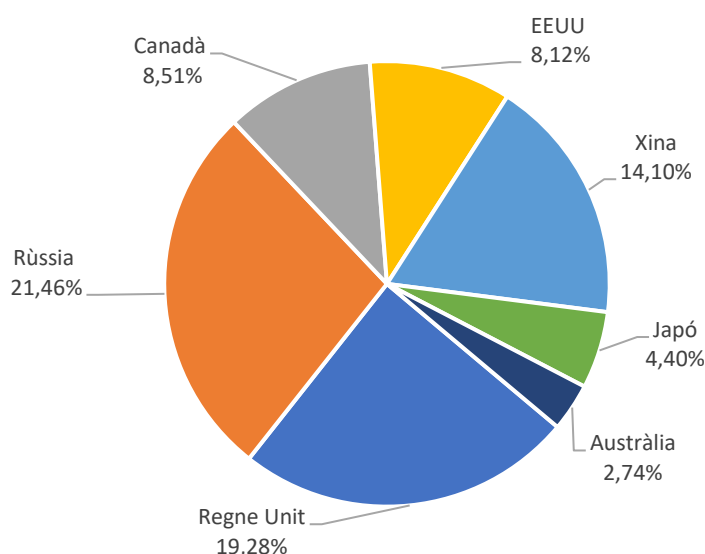
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Ministeri de d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Taula 7. Comercialització exterior amb països tercers (hL)

Països	DOPs			TOTAL
	Alacant	Utiel-Requena	València	
Noruega	49	5.578	7.312	12.939
Suïssa	1.003	930	2.817	4.750
Regne Unit	802	33.181	15.384	49.367
Rússia	35	10.006	44.909	54.950
Resta Europa no UE	275	362	4.026	4.663
TOTAL Europa no UE	2.164	50.057	74.448	126.669
Argentina	0	0	0	0
Brasil	545	6.139	3.203	9.887
Canadà	1.294	6.104	14.387	21.785
Colòmbia	0	2.202	658	2.860
EEUU	3.369	4.186	13.232	20.787
Mèxic	202	608	6.407	7.217
Veneçuela	9	0	901	910
Resta Amèrica	91	538	854	1.483
TOTAL Amèrica	5.510	19.777	39.642	64.929
Corea	452	0	2.425	2.877
Xina	4.530	9.962	21.614	36.106
Índia	0	0	0	0
Japó	523	3.116	7.635	11.274
Resta Àsia	658	579	2.455	3.692
TOTAL Àsia	6.163	13.657	34.129	53.949
Austràlia	18	6.398	589	7.005
Resta Oceania	0	83	136	219
TOTAL Oceania	18	6.481	725	7.224
Altres	1.538	373	1.383	3.294
TOTAL	15.393	90.345	150.327	256.065

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Ministeri de d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Gràfica 11. Comercialització exterior amb països tercers (256.065 hL)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Ministeri de d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Quant al valor econòmic generat per la comercialització del vins produïts per les DOPs valencianes en els mercats nacional i internacional, cal destacar com s'igualen els guanys econòmics de les DOPs València i Utiel-Requena malgrat les diferències en el seu volum de vi exportat. Aquesta situació es deguda a un menor preu de venda dels vins emparats per la DOP València, com es mostra a la taula 8. Utiel-Requena es situa com la DOP que més car ven els seus vins de la Comunitat Valenciana, seguida per la d'Alacant.

Taula 8. Valor econòmic estimat del mercat interior i exterior (€)

DOPs	Mercat Nacional	Comerç Exterior		TOTAL	Preu (€/L)
		Embotellat	Granell		
Alacant	8.453.971	7.345.723	0	15.799.694	1,87
Utiel-Requena	20.034.969	43.768.296	180.830	63.984.095	3,08
València	22.762.350	43.305.650	994.200	67.062.200	1,61
TOTAL	51.251.290	94.419.669	1.175.030	146.845.989	2,07

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Ministeri de d'Agricultura, Pesca i Alimentació.

Punt clau: En vista del descens generalitzat en el consum de vi, ampliar els mercats de venda és essencial per a la supervivència de les cooperatives vitivinícoles. És per aquesta raó que l'exportació cobra una gran rellevància, tal com s'apreciava a la gràfica 5, la qual mostra un augment anual del volum d'exportacions. La demanda dels mercats internacionals s'inclina clarament cap als vins de qualitat, o al menys embotellats, tal com es mostrava a la gràfica 9. En aquest sentit, és la DOP Utiel-Requena la que marca el camí, obtenint una major facturació amb el comerç dels seus vins embotellats que la DOP València (43.768.296€ vs. 43.305.650€, com es mostra a la taula 8), sent el seu volum exportat quasi la meitat (140.283 hL vs. 255.442 hL, taula 5) . La informació extreta d'aquestes xifres reforça la idea de la necessitat de canvi per part de les cooperatives del sector cap a un model de negoci basat en una elaboració controlada de vins més selectes.

3. Metodologia

Anàlisi DAFO

L'anàlisi DAFO és una eina per a l'estudi de una situació real i actual d'un negoci, projecte o idea. Amb el DAFO s'intenta estudiar i analitzar les característiques internes i situacions externes a partir d'una matriu quadrada.

Realitzar un anàlisi de les característiques internes serveix per analitzar els recursos interns que tenen les cooperatives, des del capital humà fins a la pròpia estructura interna de les cooperatives. Amb aquest anàlisi es pot conèixer quines activitats s'estan realitzant de la forma correcta en les cooperatives i quines es poden millorar. D'aquesta manera es poden conèixer quins són els punts febles (debilitats) i quins els forts (fortaleses) de les cooperatives.

- A. Debilitats: Les debilitats són aquells aspectes que tenen les cooperatives i que limiten la seua capacitat de desenvolupament, per la qual cosa han de ser controlades i corregides.
- B. Fortaleses: Les fortaleses són aquelles capacitats i recursos que tenen les cooperatives i que permeten generar un avantatge competitiu enfront dels principals competidors.

L'anàlisi de les situacions externes no depèn de les cooperatives, sinó de l'entorn en el qual operen. D'una banda, quines són les oportunitats que ofereix l'entorn i com poden actuar per aprofitar-les i, d'altra banda, quines amenaces existeixen en l'entorn en el qual actuen i que han de fer per eliminar-les. Aquestes oportunitats i amenaces solen ser de caràcter polític, legal, sociològic, demogràfic, cultural o tecnològic.

Aquest instrument serveix per establir una estratègia de futur, normalment lligada a la consecució de certs objectius. Realitzar aquest anàlisi resulta una ajuda per determinar els avantatges competitius d'un negoci, empresa o idea a partir de les característiques pròpies i les existents en el mercat.

Anàlisi CAME

L'anàlisi CAME es una eina que serveix per desenvolupar estratègies basades en les dades obtingudes prèviament mitjançant l'anàlisi DAFO. Aquest anàlisi serveix per descobrir els quatre elements claus de tota activitat empresarial: debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats, mentre que l'anàlisi CAME posa en relació aquests factors amb el tipus d'acció que volem dur a terme a qualsevol empresa.

Per això mateixa, sovint són mètodes d'anàlisi que es realitzen conjuntament. Primer es fa l'anàlisi DAFO, després el CAME i, finalment, es desenvolupa una estratègia per posar-la en pràctica.

L'anàlisi CAME, com les seues pròpies sigles indica, tracta de corregir les febleses, afrontar les amenaces, mantindre les fortaleses i explorar les oportunitats, tot això a través de quatre estratègies:

- Estratègies de reorientació per corregir les febleses aprofitant les oportunitats.
- Estratègies de supervivència per afrontar les amenaces sense deixar créixer les febleses.
- Estratègies defensives per mantindre les fortaleses afrontant les amenaces del mercat.

4. Anàlisi dels resultats

Les cooperatives agroalimentàries de la Comunitat Valenciana juguen un important paper en diferents sectors d'activitat, especialment en cítrics, hortalisses, fruites, vins i subministres. L'any 2022, un 8,71% del total de la facturació de les cooperatives agroalimentàries valencianes va correspondre al sector vitivinícola.

Podem observar com no existeix una correlació directa entre el nombre de cooperatives dedicades a una activitat i la facturació global, tal i com es pot veure en el sector cítricol, vitivinícola i hortofruccícol. Aquests sectors representen el 35,6% del total de cooperatives agroalimentàries i la seua facturació conjunta abasta més de la meitat del total (un 61,3%).

Malgrat això, el sector vitivinícola només és el cinquè en quant a facturació, i el nombre de les seues cooperatives sembla disminuir anualment des de l'any 2017, tal i com es pot veure en la gràfica 12. Aquesta tendència suposa una amenaça per al sector i ha de servir com a toc d'atenció per aquelles que segueixen en actiu.

Quant a l'exportació, les cooperatives del sector vitivinícola encara tenen molt marge de millora; tan sols el 3,1% de la seua producció va ser exportada. Per la seua part, altres sectors com el hortofruccícol exporta un 46,4% i el cítricol un 46,4%. Els principals països de destí són Alemanya, França, Itàlia i Anglaterra, en aquest ordre.

Tota la informació exposada en aquest punt està extreta dels arxius publicats per la Federació de Cooperatives Agroalimentàries de la Comunitat Valenciana.

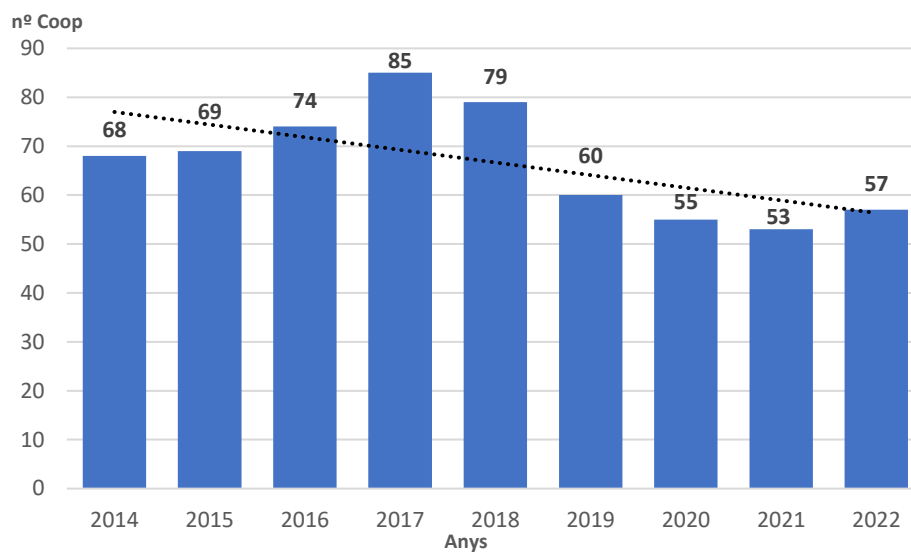
A continuació es mostra una taula amb dades sobre l'estructura i la facturació de les cooperatives vitivinícoles valencianes i una gràfica amb l'evolució del seu nombre.

Taula 9. Estructura i Facturació de les Cooperatives Vitivinícoles a la Comunitat Valenciana

	Cooperatives vitivinícoles		Total
	1º Grau	2º Grau	
n.º cooperatives	57	4	61
Socis	22.345	51.028	73.373
Treballadors	4.097	379	4.476
Facturacions (€)			
Raïm	14.165.342	0	14.165.342
Most	7.446.478	3.344.386	10.790.864
Vi Granell	46.489.803	3.192.255	49.682.058
Vi Embotellat	42.118.142	66.756.765	108.874.907
Alcohol	742.651	3.029.885	3.772.536
Subproductes	1.944.333	0	1.944.333
Altres	258.837	3.806.604	4.065.441

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents de la Federació de Cooperatives Agroalimentàries de la Comunitat Valenciana

Gràfica 12. Evolució del nombre de cooperatives vitivinícoles de primer grau a la Comunitat Valenciana

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents de la Federació de Cooperatives Agroalimentàries de la Comunitat Valenciana

Punt clau: Tot i que les cooperatives vitivinícoles actualment tenen un pes significatiu en el volum i la facturació dins del sector agroalimentari, hui en dia no representen la importància històrica del cultiu de la vinya en el territori valencià. El canvi en les tendències de consum desbanca el model de producció tradicional amb el que es van originar les cooperatives vitivinícoles, i l'aparent falta d'iniciativa d'algunes d'aquestes per revertir la situació pot suposar el seu final. L'escas percentatge de les exportacions per la seua part, reforça aquest escenari, ja que, com s'ha mencionat anteriorment, en l'actualitat la presència en els mercats exteriors pot ser vital per la supervivència de les empreses del sector.

4.1 Anàlisi DAFO

A partir de la informació exposada en aquest treball s'ha realitzat un anàlisi DAFO amb l'objectiu d'interpretar la situació del cooperativisme vitivinícola de la Comunitat Valenciana i identificar, tant aquells punts que caldria millorar, com aquells aspectes positius que cal mantindre.

Quadre 1. DAFOGRAMA DEL COOPERATIVISME VITIVINÍCOLA EN LA COMUNITAT VALENCIANA

DEBILITATS	AMENACES
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Insuficient formació dels socis i rectors ▪ Baixa professionalització de la gestió en general ▪ Baixa participació del soci en la cooperativa ▪ Conflictes de poder (socis-societat) ▪ Envelliment de la base social ▪ Escassa orientació al mercat de la producció ▪ Absència generalitzada de I+D ▪ Absència de pressupost per a “marketing” i promoció (retràs en la consolidació en el mercat) ▪ Excés de prudència en les estratègies comercials ▪ Poca potència d’inversió comercial (els socis exigeixen resultats i no contempen perdudes sostingudes en el temps) ▪ Imatge d’escassa qualitat dels seus productes ▪ Possibles problemes de “stock” (grans produccions) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Abandonament del camp (la Política Agrària Comú prima l’arrancada de vinya) ▪ Envelliment de la població agrària ▪ Descens del consum de vi (especialment vi de “taula”) ▪ Diversificació dels tipus de consumidors (diferents productes per diferents necessitats) ▪ Fort competitivitat amb països amb menors costos ▪ Saturació del mercat exterior per països del “nou món” (Argentina, Xile, Nova Zelanda....) ▪ Pèrdues en la collita per problemes climatològics ▪ Increment dels marges dels canals HORECA
FORTALESES	OPORTUNITATS
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Importància econòmica de les cooperatives en el sector vitivinícola ▪ Gran pes social ▪ Coneixement de les produccions dels socis ▪ Possibilitat d’elaborar estratègies productives de forma conjunta ▪ Major protecció del soci front a problemes agroclimàtics i de mercat ▪ Major capacitat de supervivència en moments de crisi ▪ Imatge de producte natural (el compromís amb el medi natural és un principi cooperatiu) ▪ Possibilitat de diversificar riscos amb diferents tipus de productes (és molt habitual l’activitat conjunta d’elaboració de vi i oli d’oliva) ▪ Les grans quantitats de volum de producte que es manegen permeten reduir els costos de producció ▪ Bona imatge de les DOPs de la Comunitat Valenciana en l’àmbit nacional i internacional ▪ Bona estructura de personal tècnic especialitzat (enòlegs, químics, enginyers de camp...) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Activitats relacionades per desenvolupar (agricultura ecològica o biodinàmica, agroturisme, enoturisme, restauració...) ▪ Entorn legal més favorable ▪ Ampliació de mercats ▪ Possibilitat d’unió amb altres sectors cooperatius (crèdit, consum, distribució...) ▪ Control de riscos i traçabilitat (participen en tots els eslabons de la cadena agroalimentària: producció, transformació i comercialització) ▪ L’associacionisme ofereix una major capacitat d’obtenció de mitjans de producció ▪ Valorització del producte (natural, respectuós amb el medi ambient, gran tradició vitivinícola de la zona...) ▪ Valorització del paisatge i entorn natural (divulgació històrica de la tradició vitivinícola, manteniment del medi rural, conservació del paisatge...)

4.2 Anàlisi CAME

De la mateixa manera que el DAFO, també s'ha realitzat un anàlisi CAME per tal de millorar la interpretació del panorama vitivinícola valencià. En aquest cas, l'anàlisi CAME té com objectiu la construcció d'estratègies, basades en el DAFO, que servisquen com a guia per aquelles entitats que estiguen interessades. Aquestes estratègies s'exposen a les conclusions.

Quadre 2. ANÀLISIS CAME DEL COOPERATIVISME VITIVINÍCOLA EN LA COMUNITAT VALENCIANA

<p style="text-align: center;">CORREGIR LES DEBILITATS</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Professionalitzar la gestió i incrementar la formació ▪ Incorporar un sistema de preus per al raïm que incentive la baixa producció a favor d'una millora en la qualitat ▪ Elaborar vins de més qualitat (amb una matèria primera de més qualitat) ▪ Apostar per la posta en valor de varietats autòctones per desmarcar-se d'altres marques ▪ Invertir en marketing, infraestructures i capital humà ▪ Desenvolupar una marca per al vi valencià que s'identifique amb un producte de qualitat	<p style="text-align: center;">AFRONTAR LES AMENACES</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Intentar pujar any a any el preu del raïm de qualitat per afavorir la creació d'un entorn econòmic favorable que artega a joves viticultors ▪ Elaborar els tipus de vins demandats pels consumidors ▪ Contractar els serveis de segurs agrícoles per fer front a les males collites degudes a factors externs
<p style="text-align: center;">MANTINDRE LES FORTALECES</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Aprofitar els grans volums de producció per crear diferents marques i arribar al màxim nombre de consumidors (escales de qualitat, vins naturals i vegans, vins més tradicionals...) ▪ Promoure les avantatges del cooperativisme per atraure nous socis ▪ Aprofitar la gran tradició vitivinícola de la regió per despertar l'interès en nous consumidors (sobre tot en l'àmbit internacional)	<p style="text-align: center;">EXPLORAR LES OPORTUNITATS</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Aprofitar la major facilitat d'obtindre mitjans de producció per modernitzar les infraestructures i instal·lacions ▪ Promoure l'enoturisme i el turisme rural com un servei complementari potenciant les vendes directes (opció d'obrir museus enològics amb l'antic equip dels cellers) ▪ Guanyar presència en el mercat internacional podent competir tant amb productes amb més tradició com amb productes provinents del nou món

5. Conclusions

Una vegada analitzada la situació actual del sector vitivinícola a la Comunitat Valenciana, i més concretament, en l'àmbit del cooperativisme, cal realitzar un breu resum del seu diagnòstic.

La lectura més clara que podem fer és el descens en el consum de vi de forma generalitzada en tot el món. Sumat a l'increment en la despesa d'aquest mateix producte s'evidencia un canvi en el tipus de vi que demanda el consumidor. En l'actualitat, el consum de vins a granel ha sigut substituït per vins embotellats i de més qualitat, cobrant una gran importància el concepte de "marca".

Una forma de combatre aquesta baixada en el consum és ampliar els mercats on vendre els vins. És per aquesta raó que el comerç exterior adquireix una importància superlativa. En aquest àmbit, les cooperatives vitivinícoles valencianes tenen molt a millorar. Malgrat aquesta situació, la bona posició de les DOPs valencianes en el mercat estranger pot impulsar aquelles cooperatives que ho necessiten, sempre que siguen capaces d'oferir el tipus de producte que les consumidors demanden.

El més important que podem extraure d'aquest diagnòstic és la necessitat d'elaborar menys vi i de més qualitat, amb l'objectiu principal de revaloritzar les produccions, i prioritzar l'establiment en mercats estrangers.

Per exemplificar una possible via d'actuació, és interessant mencionar dos casos de cooperatives valencianes que han aconseguit un gran èxit els últims anys; la Cooperativa de Viver i la Cooperativa La Vinya. Ambdues cooperatives s'han desmarcat en el sector vitivinícola gràcies a la seua aposta per crear marques pròpies de qualitat. Aquestes són capaces de transcendir per si mateix i guanyar una bona opinió per part dels consumidors de cara a altres productes que les cooperatives puguen oferir.

Després de repassar la situació vitivinícola actual, a partir dels anàlisis DAFO i CAME exposats en el punt anterior, s'ha desenvolupat una estratègia defensiva i un altra ofensiva, a manera de recomanacions, per tal d'ajudar a millorar la situació de les cooperatives vitivinícoles de la Comunitat Valenciana. A continuació s'exposaran aquestes dues estratègies:

- Estratègia defensiva: en aquest apartat és crucial mantindre per tots els mitjans els avantatges competitius, emprant-los en benefici propi per afrontar les amenaces que posen en perill el model cooperatiu. En aquest sentit, la situació actual es troba marcada pel descens en el consum del vi i la forta competitivitat dels productors estrangers, sumada a la falta generalitzada d'inversió comercial que alenteix la consolidació en el mercat dels seus productes. Per fer front a aquest escenari, un via d'actuació per a les cooperatives vitivinícoles valencianes seria adherir-se a una cooperativa de segon grau que facilite la comercialització de les seues produccions. Aquesta opció és més viable tenint en compte que a la Comunitat Valenciana existeix la cooperativa Anecoop. Aquesta cooperativa es dedica a integrar, coordinar i comercialitzar la producció hortofructícola i vitivinícola d'altres cooperatives de primer grau. A més a més, és una de les empreses cooperatives més internacionalitzades del nostre país, amb filials i plataformes logístiques a França, Regne Unit, Polònia, Xina i Estats Units entre altres.

- Estratègia ofensiva: aquestes estratègies es basen en explotar les fortaleses pròpies al mateix temps que s'aprofiten les oportunitats que ofereix el mercat amb la finalitat de millorar la situació actual. En aquest aspecte, l'estratègia que es deuria de seguir és la d'aprofitar l'interès dels consumidors per activitats com l'enoturisme i l'agroturisme, des d'un àmbit natural i de respecte mediambiental, per crear departaments dins de les cooperatives que s'encarreguen d'oferir serveis que satisfacin aquestes necessitats emocionals dels consumidors. La imatge del cooperativisme com a nexa del món rural i proveïdor de productes naturals ajudaria a la seua promoció. Aquestes activitats no sols suposarien un benefici directe a la cooperativa, també servirien per atraure futurs compradors dels seus vins.

Per finalitzar, caldria parlar breument sobre les limitacions d'aquest treball. Principalment, la gran dificultat per l'elaboració d'aquest treball ha estat la falta d'informació específica per als objectius que s'han plantejat. Especialment en el respecte a les cooperatives, existeix molt poca informació diferenciada tant per sectors com per autonomies. Ha sigut un gran repte personal cercar, a través de molts informes i publicacions, les dades necessàries per esbossar el mapa del cooperativisme vitivinícola de la Comunitat Valenciana.

6. Bibliografia

- Basanta Fernández, C. (2012). Cooperativismo agrario en la Comunidad Valenciana. *Investigaciones Geográficas (Esp)*, 57(1989–9890), 101–127.
- Castro Vuelta, H. M. (2014). *Análisis estratégico de una bodega cooperativa de la DO Bierzo*. [Traball Fi de Grau, Universidad de León]. Repositori institucional de la Universidad de León. <https://buleria.unileon.es/handle/10612/3199>
- Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica. (2021). *Banc de Dades Territorial. Estimacions de superfícies de cultiu per municipis*. <https://pegv.gva.es/es/bdt>
- Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica. (2021). *Estadístiques sobre superfícies i produccions anuals de cultiu*. <https://pegv.gva.es/es/temas/agriculturaganaderiaselviculturacazapescayacuicultura/agricultura/superficiesyproduccionesanualesdecultivo>
- Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica. (2021). *Plec de condicions de la Denominació d'Origen Protegida "Alacant"*. <https://agroambient.gva.es/documents/163228750/0/PCALC21/>
- Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica. (2022). *Plec de condicions de la Denominació d'Origen Protegida "València"*. https://www.dovalencia.info/wp-content/uploads/2022/10/pliego_condiciones_dop_valencia_resolucion_28_09_2022.pdf
- Conselleria d'Agricultura, Pesca, Alimentació i Aigua. (2011). *Plec de condicions de la Denominació d'Origen Protegida "Utiel-Requena"*. <https://utielrequena.org/wp-content/uploads/2015/04/Rglto-y-Pliego-22-11-11.pdf>
- Costa, J. (1977). *El marquesat de Dènia*. Ed. Universitat de València.

- Federació de cooperatives agro-alimentàries de la Comunitat Valenciana. (2022). *Informe socioeconòmic i d'activitats*.
<http://www.cooperativesagroalimentariescv.com/download/informe-socioeconomico-y-de-actividades-2022/>
- Institut Nacional d'Estadística (2021). *Xifres de població i Censos demogràfics*.
https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176992&menu=ultiDatos&idp=1254735572981
- Marí Vidal, S., & Juliá Igual, J. F. (2001). Evolución del cooperativismo agrario en España: De los sindicatos agrícolas a la actualidad. In *REVESCO. Revista de Estudios Cooperativos* (Vol. 73, pp. 59–80).
- Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació. (2021). *Dades anuals del panel de consum alimentari en llars*. <https://www.mapa.gob.es/es/alimentacion/temas/consumo-tendencias/panel-de-consumo-alimentario/series-anuales/default.aspx>
- Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació. (2022). *Dades de les Denominacions d'Origen Protegides de Vins*. https://www.mapa.gob.es/es/alimentacion/temas/calidad-diferenciada/informedops2020-2021_08082022_tcm30-623448.pdf
- Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació. (2022). *Informe sobre: Aplicación del régimen de autorizaciones de nuevas plantaciones de viñedo y potencial de producción vitícola en España*. https://www.mapa.gob.es/es/agricultura/temas/regulacion-de-los-mercados/informepotencialviticola2022_corregido2_28-04-2023_tcm30-650727.pdf
- Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació. (2021). *Pla Estadístic Nacional (PEN). Estadístiques agràries: Agricultura. Superfícies i produccions anuals de cultius*.
<https://www.mapa.gob.es/es/estadistica/temas/estadisticas-agrarias/agricultura/superficies-producciones-anuales-cultivos/>
- Observatorio Español del Mercado del Vino. (2022). *Exportaciones españolas de vino y productos vitivinícolas Año 2022*. <https://www.oemv.es/exportaciones-espanolas-de-vino-ano-2022>
- Oltra, M. J. (1992). *Caracterización Empresarial de las Bodegas Cooperativas de la Comunidad Valenciana*. [Tesi de doctorat no publicada]. Universitat Politècnica de València.
- Organització Internacional de la Vinya i el Vi. (2022). *Banc de dades*.
<https://www.oiv.int/es/what-we-do/data-discovery-report?oiv>
- Organització Interprofessional del Vi en Espanya. (2020). *Importancia económica i social del sector vitivinícola en España*.
<https://www.interprofesionaldelvino.es/publicaciones/informes-importancia-sector/nacional/>
- Pan-Montojo, J. (2007). *Pascual Carrión : política agraria e ingeniería social*. 581–596.
- Piqueras, J. (2000). *El Legado de Baco. Los vinos valencianos. Desde la Antigüedad hasta nuestros días* (1.ª ed.). Ed. Gules, S.L.
- Piqueras, J. (1989). *La vid y el vino en el País Valenciano*. Ed. Institució Alfons el Magnanim. Diputació provincial de València. Pàg. 122.

7. Annexes

Taula 10. Superfície de vinya per comarques

Comarques	Superfície (Ha)
Alacant	15.667
El Comtat	92
L'Alcoià	480
L'Alt Vinalopó	3.673
El Vinalopó Mitjà	8.072
La Marina Alta	2.044
La Marina Baixa	41
L'Alacantí	668
El Baix Vinalopó	222
El Baix Segura	375
Castelló	791
Els Ports	53
L'Alt Maestrat	61
El Baix Maestrat	123
L'Alcalatén	132
La Plana Alta	309
La Plana Baixa	1
El Alto Palancia	52
El Alto Mijares	60
València	47.112
El Rincón de Ademuz	3
Los Serranos	1.675
El Camp de Túria	743
El Camp de Morvedre	3
L'Horta Nord	0
L'Horta Oest	21
València	-
L'Horta Sud	-
La Plana de Utiel-Requena	34.212
La Hoya de Buñol	2.873
El Valle de Cofrentes-Ayora	850
La Ribera Alta	1.122
La Ribera Baixa	1
La Canal de Navarrés	74
La Costera	1.403
La Vall d'Albaida	4.132
La Safor	-

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provinents del Banc de Dades Territorial. Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica.

Zones vitivinícoles en la Comunitat Valenciana

El fonament legal de les actuals Denominacions d'Origen de la Comunitat Valenciana daten de 1957. Aquest any, tenint com a base l'Estatut del Vi (Llei de 26 de maig de 1933), s'aproven els primers Reglaments de les Denominacions d'Origen de València, Utiel-Requena i Xest, per l'Ordre de 19 de febrer (519). Els de la Denominació d'Origen Alacant, s'aproven per l'Ordre de 21 de febrer (520).

L'any 1975, es van publicar noves reglamentacions per les Denominacions d'Origen Utiel-Requena, València (la qual va assimilar l'àmbit territorial que ocupava l'anterior Denominació d'Origen Xest) i Alacant, que derogaren les anteriors. Les Ordres per les que es regula aquesta nova situació són les següents:

- Reglament de la Denominació d'Origen Utiel-Requena, Ordre de 19 de maig de 1975 (1434)
- Reglament de la Denominació d'Origen València, Ordre de 16 de novembre de 1976 (2393)
- Reglament de la Denominació d'Origen Alacant, Ordre de 24 de novembre de 1975 (74)

Aquest procés va finalitzar amb l'adaptació reglamentària a la nova ordenació legal de l'Estat espanyol que va portar amb ell, principalment, el procés de transferències a les Comunitats Autònomes, però també, l'ingrés d'Espanya en la Comunitat Econòmica Europea. A partir d'aquesta nova situació es crea l'última reglamentació, actualment vigent:

- Ordre de 21 de juliol de 1986, de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, per la que s'aprova el Reglament de la Denominació d'Origen "Alacant" i el seu Consell Regulador.
- Ordre de 22 de setembre de 1986, de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, per la que s'aprova el Reglament de la Denominació d'Origen "Utiel-Requena" i el seu Consell Regulador.
- Ordre de 21 de juliol de 1986, de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, per la que s'aprova el Reglament de la Denominació d'Origen "València" i el seu Consell Regulador.

La principal novetat de caràcter genèric que inclouen aquestes reglamentacions, és la dependència d'aquests organismes de la Conselleria d'Agricultura i Pesca de la Comunitat Autònoma de València, quan abans ho eren de l'Institut de Denominacions d'Origen (INDO).

A continuació es descriuran breument aquestes Denominacions i els reglaments que els regeixen.

- Denominació d'Origen Alacant

La zona de producció dels vins emparats per la Denominació d'Origen Alacant s'estén per les comarques de la Marina Alta, la Marina Baixa, El Comtat, L'Alcoià, L'Alicantí, l'Alt Vinalopó, el Vinalopó Mitjà i el Baix Vinalopó. Cal mencionar que, hi ha dos cellers inscrits localitzats fora d'aquestes comarques mencionades anteriorment, Bodegas Murviedro (Requena) i Bodegas Gandía (Xest).

L'any 2021, la superfície total dedicada al cultiu de la vinya en l'àmbit territorial de la Denominació d'Origen Alacant va ser de 15.667 Ha, de les quals 10.320 Ha estaven inscrites en

el Consell Regulador. El mateix any, també es trobaven inscrits un total de 2.294 viticultors i 43 cellers, 12 dels quals eren models cooperatius.

La Denominació d'Origen Alacant empara els vins que s'elaboren exclusivament amb les següents varietats:

- **Blanques:** moscatell d'Alexandria, forcallat (airén), subirat parent (malvasia), chardonnay, macabeu, planta fina de Pedralba, sauvignon blanc, verdil.
- **Negres:** monestrell, girò (garnatxa), Alicante bouschet (garnatxa tintorera), cabernet sauvignon, merlot, pinot noir, petit verdot, sirà, ull de llebre (tempranillo).

La producció màxima que s'admet per hectàrea és de 12.000 kg per a varietats blanques (88,8 hL/Ha) i 9.100 kg per a varietats negres (67,34 hL/Ha).

Els vins emparats per aquesta Denominació d'Origen han de complir una sèrie de característiques analítiques a fi de garantir una qualitat mínima i protegir el nom de la regió vitivinícola en qüestió (Taula 11).

Taula 11. Característiques analítiques requerides dels vins de DOP Alacant.

ºAT: Grau Alcohòlic Total. ºAAd: Grau alcohòlic adquirit. SR: Sucres Reductors. AT: Acidesa Total. AV: Acidesa Volàtil. SO₂T: Sulfurós Total.

TIPOLOGIA	ºAT mínim (% Vol.)	ºAAd Mínim (% Vol.)	SR (g/L)	AT Mín (g/L en Àc. Tartàric)	AV Màx (g/L en Àc. Acètic)	SO ₂ T Màx (mg/L) Vins amb <5 g/L sucre	SO ₂ T Màx (mg/L) Vins amb ≥5 g/L sucre	CO ₂ Mínim (bars a 20°C)
BLANCS	10	10	-	3,5	0,8	200	-	-
ROSATS	10	10	-	3,5	0,8	200	-	-
NEGRES	12	12	-	3,5	1,2	150	-	-
VINS DE LICOR (Blancs/Rosats/negres)	15	15	≥45	3	1,2	-	200 Negres 250 Blancs/rosats	-
VI NOBLE ALACANT (Blancs/Rosats/negres)	14	14	≥45	3	2	-	200 Negres 250 Blancs/rosats	-
VI ANYEC (Blancs/Rosats/negres)	14	14	≥45	3,5	2	-	200 Negres 250 Blancs/rosats	-
FONDELLOL	16	16	<45	3,5	2,2	150	200	-
ESPUMOSOS	9,5	6	-	3,5	1,5	185	185	3
ESPUMOSOS AROMÀTICS DE QUALITAT (Blancs)	10	6	-	3,5	0,8	185	185	3

Font: Plec de Condicions de la DOP Alacant.

Per finalitzar, cal destacar el producte més específic i històric de la regió vitivinícola d'Alacant, el Fondellol (*Fondillón*). Vi elaborat amb raïm monestrell sobre-madur que, per a la seua obtenció, el Consell Regulador aconsella dur a terme una criança amb tonells de roure, clàssics de la zona, pel mètode de criança tradicional de soleres, durant un període mínim de deu anys.

- Denominació d'Origen Utiel-Requena

L'àrea de producció de la Denominació d'Origen Utiel-Requena compren nou termes municipals: Caudete de las Fuentes, Camporrobles, Fuenterrobles, Requena, Siete Aguas, Sinarcas, Utiel, Venta del Moro i Villagordo del Cabriel. L'any 2021, la superfície total dedicada al cultiu de la vinya en aquests municipis va ser de 34.413 Ha, de les quals 33.193 estaven

inscrites en el Consell Regulador. El mateix any, aquesta Denominació d'Origen comptava amb 4.579 viticultors i 57 cellers, de les quals 8 són cooperatives.

Els vins emparats per la Denominació d'Origen Utiel-Requena s'han d'elaborar exclusivament amb les següents varietats:

- **Blanques:** macabeu, marseguera, tardana, chardonnay, sauvignon blanc, parellada, verdiell (verdejo), moscatell de gra menut.
- **Negres:** boval, ull de llebre (tempranillo), girò (garnatxa), Alicante bouschet (garnatxa tintorera), cabernet sauvignon, merlot, sirà, pinot noir, petit verdot, cabernet franc.

La producció màxima admesa, en quilos per hectàrea, per a les vinyes amb formacions en vas és de 7.500 kg/ha (55,50 hl/ha) per a varietats negres. Excepte per a la varietat boval, la producció màxima de la qual és de 8.600 kg/ha (63,64 hl/ha), sempre que la seua formació siga en vas. Les varietats blanques en vas tenen una producció màxima de 9.900 kg/ha (73,26 hl/ha).

Per a vinyes amb formacions en espatllera, la producció màxima admesa per hectàrea és de 9.100 kg/ha (67,34 hl/ha) per a varietats negres, excepte per a la varietat boval, que tindrà una producció per a vinyes en espatllera de 10.500 kg/ha (77,70 hl/ha). Les varietats blanques en espatllera tenen una producció màxima de 12.000 kg/ha (88,80 hl/ha).

Les característiques analítiques que han de respectar els vins produïts en la Denominació d'Origen Utiel-Requena per a complir amb els estàndards de qualitat es mostren en la taula 12.

Taula 12. Característiques analítiques requerides del vins de la DOP Utiel-Requena.

ºAT: Grau Alcohòlic Total. ºAAd: Grau alcohòlic adquirit. SR: Sucre Reductors. AT: Acidesa Total. AV: Acidesa Volàtil. SO₂T: Sulfurós Total.

TIPOLOGIA	ºAT mínim (% Vol.)	ºAAd Mínim (% Vol.)	SR (g/L)	AT Mín (g/L en Àc. Tartàric)	AV Màx (g/L en Àc. Acètic)	SO ₂ T Màx (mg/L) Vins amb <5 g/L sucre	SO ₂ T Màx (mg/L) Vins amb ≥5 g/L sucre	CO ₂ Mínim (bars a 20ºC)
NEGRES	10,5	10,5	(*)	3,5	L'acidesa volàtil dels vins de la campanya (fins al 31 de juliol) no pot superar 0,9 g/L. Els vins de campanyes anteriors no poden superar 1 g/L més 0,06 g/L per cada grau d'alcohol que supere el 10% vol., fins un màxim d'1,08 g/L en blancs i rosats i 1,2 g/L en negres.	150	200	-
BLANCS	10	10	(*)	4		200	250	-
ROSAT	9	9	(*)	4		200	250	-
ESPUMOSOS DE QUALITAT	11	11	Brut nature: <3 Extrabrut: 0-6	4,5		185	185	3,5
ESPUMOSOS AROMÀTICS DE QUALITAT	10	6	Brut: <12 Extrasec: 12-17 Sec: 17-32 Semisec: 32-50 Dolç: >50	4,5		185	185	3
D'AGULLA	9	7	(*)	4,5		150 Negres 200 Blancs/rosats	200 Negres 250 Blancs/rosats	Mín: 1 Màx: 2,5
VINS DE LICOR (Blancs/Rosats/negres)	17,5	Mín: 15 Màx: 22	(*)	3,5		150	200	-
VINS DE BAIXA GRADUACIÓ (Blancs/Rosats/negres)	9	4,5	(*)	3,5	150 Negres 200 Blancs/rosats	200 Negres 250 Blancs/rosats	-	

(*) Menys de 4 g/L, o 9 g/L quan el contingut d'acidesa total expressada en grams d'àcid tartàric per litre no siga inferior en més de 2 grams per litre al contingut en sucre residual. Els vins podran ser, en funció del seu contingut en sucre, semisechs (4-12 g/L), semidolços (12-45 g/L) i dolços (≥50).

Font: Plec de Condicions de la DOP Utiel-Requena.

- Denominació d'Origen València

La zona de producció dels vins emparats per la Denominació d'Origen València està dividida en quatre subzones; l'Alt Túria, Valentino, Moscatel de València i Clariano. L'Alt Túria compren les localitats de La Iessa, Alpont, Ares dels Oms, Titaigües, Toixa, Xelva i Calles. La zona de Valentino abasta les comarques de la Foia de Bunyol, Camp de Túria i La Serrania. L'àrea de Moscatell de València correspon als municipis de Xiva, Xest, Godelleta, Montroi, Montserrat, Reial de Montroi i Torís. L'última subzona, la de Clariano, compren les comarques de la Vall d'Albaida i la Costera.

Així mateix, existeixen altres zones de producció, com són les parcel·les inscrites en el Registre Vitícola i explotades per socis de cooperatives o titulars de cellers inscrites en els Registres del Consell Regulador que tradicionalment han assignat les mateixes a la producció de vins emparats per la Denominació d'Origen València, situades en alguns paratges dels municipis d'Almansa i Caudete (província d'Albacete), com per exemple, Campillo, Estación, Casa Pino, Casa Pina, Vega de Bogarra... També formen part aquelles parcel·les de socis de la Cooperativa Vinícola La Viña, situades en la població de Villena, que estan inscrites en el Registre Vitícola i que tradicionalment han assignat les mateixes a la producció de vins emparats per la Denominació d'Origen València.

L'any 2021, la superfície total dedicada al cultiu de la vinya en aquestes àrees va ser de 14.366 Ha, de les quals 13.069 estaven inscrites en el Consell Regulador. El mateix any, aquesta Denominació d'Origen comptava amb 6.150 viticultors i 72 cellers, de les quals 13 són cooperatives.

La Denominació d'Origen València empara els vins que s'elaboren exclusivament amb les següents varietats:

- **Blanques:** moscatell d'Alexandria, malvasia, chardonnay, macabeu, marseguera, verdil, sauvignon blanc, gewürtztraminer, planta fina de pedralba, planta nova, pedro ximénez, riesling, semillón blanc, tortosí, verdejo y viognier.
- **Negres:** boval, cabernet sauvignon, merlot, monastrell, pinot noir, ull de llebre (tempranillo), Alicante bouschet (garnatxa tintorera), bonicaire, cabernet franc, forcallat, girò (garnatxa), graciano, malbec, mencía, mazuelo, petit verdot y sirà.

La producció màxima que s'admet per hectàrea és de 12.000 kg per a varietats blanques (91,20 hL/Ha) i 9.100 kg per a varietats negres (69,16 hL/Ha). Per a la varietat Moscatell d'Alexandria, la producció màxima admesa és de 16.000 kg/Ha (121,60 hL/Ha).

Els vins emparats per aquesta Denominació d'Origen han de complir una sèrie de característiques analítiques a fi de garantir una qualitat mínima i protegir el nom de la regió vitivinícola en qüestió (Taula 13)

Taula 13. Característiques analítiques requerides dels vins de DOP València.

°AT: Grau Alcohòlic Total. °AAd: Grau alcohòlic adquirit. SR: Sucre Reductors. AT: Acidesa Total. AV: Acidesa Volàtil. SO₂T: Sulfurós Total.

TIPOLOGIA	°AT mínim (% Vol.)	°AAd Mínim (% Vol.)	SR (g/L)	AT Mín (g/L en Àc. Tartàric)	AV Màx (g/L en Àc. Acètic)	SO ₂ T Màx (mg/L) Vins amb <5 g/L sucre	SO ₂ T Màx (mg/L) Vins amb ≥5 g/L sucre	CO ₂ Mínim (bars a 20°C)
BLANCS	9	9	(*)	3,5	1,08	200	300	-
ROSATS	9,5	9,5	(*)	3,5	1,08	200	250	-
NEGRES	9,5	9,5	(*)	3,5	1,2	150	200	-
VINS ETIQUETATS COM CRIANÇA, RESERVA I GRAN RESERVA (Blancs/Rosats/negres)	12	12	(*)	3,5	1,2 Negres 1,08 Blancs 1,08 Rosats	150 Negres 200 Blancs/Rosats	200 Negres 250 Blancs/Rosats	-
VINS DE LICOR (Blancs/Rosats/negres)	17,5	15	(*)	1,5	1,2	150	200	-
VINS ESPUMOSOS AROMÀTICS DE QUALITAT (Blancs, Rosats i Negres)	10	6	Brut nature: <3 Extrabrut: 0-6 Brut: <12 Extrasec: 12-17 Sec: 17-32 Semisec: 32-50 Dolç: >50	3,5	-	185	185	≥ 3
VINS AMB LA MENCIO "Petit Valencia" (Blancs/Rosats/negres)	9	Mín:4,5 Màx: 9	(*)	-	-	-	-	-
VINS D'AGULLA (Blancs/Rosats/Negres)	9	7	(*)	3,5	-	150 Negres 200 Blancs/Rosats	200 Negres 250 Blancs/Rosats	Mín: 1 Màx: 2,5

(*) Menys de 4 g/L, o 9 g/L quan el contingut d'acidesa total expressada en grams d'àcid tartàric per litre no siga inferior en més de 2 grams per litre al contingut en sucre residual. Els vins podran ser, en funció del seu contingut en sucre, semisecs (4-12 g/L), semidolços (12-45 g/L) i dolços (≥50).

Font: Plec de Condicions de la DOP València